

ՎՆԵՄԵՆ Ե Ո Յ Ո Տ Ո Ց

F
2a

ՍՆՈՒՄԵՆ-ՄԳՈՎԱՆՑԻՑՅՈՒՆ ԵՎ ՍՈՒՆՅՈՒՄԻ ԲԵՐԵՆ ՄԱՐԿԵՏԻՍ

ՃԻՆՅՈՒՆ ԽՈՒՍԻՏՅՈՒՆ ՄՈՆԻՏՅՈՒՆ

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ



12/125-30/12/21/5

1948 թ.

9

A ძირითადი უწოდები ჯრუჭის ოთხთავში

1. ძველის აღწერა

ჯრუჭის ოთხთავი წარმოადგენს ახლმთავრულთ ნაწილს, შედგება 297 ფურცლისაგან. მიწაწერები/291-292 ფ./და ხარ-ჩვე-ხაძიებელი/292-297 ფ./შეხრულებულია ნუსხა ბუყურით.

ბღწაწერი კარგადაა შენახული, ოღონდ აქლია ერთი ფურცელი თავში და აგრეთვე 93-ე და 227-ე ფურცლები. ორი უკანასკნელის აღდგენაჲ უსერიათ და ჩაუშაფებიანთ კიდევ ნუსხაბუყურით, მაგრამ ეს ჩანაშაფი გვიანდელი ჩანს; იგი, თუ უფრო გვიან არა, შუ-17 საუკუნეში ადრე არ უნდა იყოს ჩამაფებული. ბღწაწერიში გამოყოფებულია შოგოერთი თავის შესათვის მუხლი /მაგ. მათე 17, 21; 18, 11; მარკოში 6, 37; 18, 44; 11, 26; იოანე 8, 1+11 და სხვა/.

ჯრუჭის ოთხთავი საკმაოდ მდიდარია ილუსტრაციებით: ყოველ საბარებას წინ უძღვის სათანადო მახარებლის ხუროთი წარწერით, შიგადაშიგ მოიპოვება ხუროთები/მაგ., "ბრმა ჩაოდეს თუარნი აუბიღნა" /sic / | გვ. 92 ᄂ. /; "უმშაკურელი, ჩლი განკურნა ონ ჩნმნ იჯ ქე" | გვ. 143 ᄂ. /; "განჩლუყური, ჩღნა უბჩძანა ონ: აღდგე და აღილყ ყბღაჩი შენი და წარ-ვდე საბიღ თუისხა" /sic / | გვ. 227 ᄂ. / და სხვა.

ყოველი ხუროთის გვერდით სამეწოვანი წარწერაა: ქ ქ | ქანთუღ-ხომბურ-ბერძნული |.

ხუროთები/კამარები/დაბაფულია 940 წელს თვედორეს მიერ. გვ. 1 ᄂ. მიწერილია: "ქორონიკონი იყო ჩღ ქე შე ამათ კამარათა

ցըրը քանճարհեղծն ժընհընթըր յնկոյննայ.

2. ժոհոտաըր ցնոնհոյր տայրնընրնանո.

Ա/ Չահաւրն/ 973 Եր. / Կտետայտան ժըլահընն ճըահ-
Ենընթն, հոմ Չահաւրնն ըս չհրչոն տտեայր ցհոտ ճըլայ-
լոտնան յնոան. Կըրը ժըրը - ժըրժըրն ոտչըն, հոմ տոհըր
ցհոտ ժըլըրժանն ճըլմոնըրոլ. անոն ըսնըսնըրնընընըր յնոյ
լմահն, հոմ ցնոնհոյր տայրնընրնանն ցհոտըրոյրնոն ճըրհ-
ըտ տոհըր ժըլըմո ցհոտընոհոյր յըլըրնն ճամոյրընըր
/ թայ. Լըյն 22, 43-44, ույնն 8, 1-11 ըս նննա/.

Ե/ Երը/ յարըհրապո/ անըլոյրն, հոմ ցըրնըն ըսնըն
մոնըմընոտ ցըննընո, ոտնը յժա-ոյր տոտըհրապոյր ժըլը-
մընո նայմաը ճայմահըրո. աննան ցհրըլընն ոյրըն ոնո-
յն, հոմ հըրըն ճանոյրն Ե' ըս ըստընն Ե' թահընն; ցնայըր-
նոն ցհոտնայն Ե' ց ըս Ե' ո; թայըրոտը:

9 // Ե'

Ժ' Ե' : "Ժ' տն տնն տնն" / թայ 20, 20 /;

Ժ' Ե' : "Ի' ըսնըրն տոնո ցն ժ' ոն հընն" / թայ 20, 21 /;

Յ' ույր : "ոյրն յոհըր ցանն մոնոնն մոնոննն թոյ ցըր
Յ' ոն" / թայ. 6, 21 /;

ճայմոտը : "Ժ' ճայմոտըն ոնո" / Լըյն 20, 12 /.

Ըրնննննայըն : "Ի' տայընն յնըրն ըրնննննայընն թան"
/ ույ. 12, 20 /;

Յոյրն : "Ժ' Յոյրն ոնո" / ույ. 12, 26 / ըս նննա.

ո // Ը

Ընոնըրո : "անն ցն Ընոնըրո" / թայ 1, 20 /;

Եննըն : "Ժ' Յոյրնն թան ոնոն ցնն ըսնըրննն"
/ Լըյն 4, 16 /;

Նն Ըըրմըր : "Ժ' ըսնն Յոյրնը յնն ցնոնն Նն Ըըրմըր
նննըրըրնն Ժ' " / Լըյն, 8, 16 /;

"անն ճայմոտընն յնննն Նն Ըըրմըր "

აღმდრე: "განვედ გზათა შინ ... და აღმდრე შეგმობდვად" / ლუკა
იგონი აღმდრეებდეს მას და ეწყობდეს / ლუკა ^{14, 29 /} _{24, 29 /} ;
დაღმბანე: "წაიგვედ სეღამედ და დაღმბანე" / იოან. 9, 11 / და სხვა.

ც) პირთა ნიშნების / ს₂, 0₃ / ხმარების შესახებ უნდა
შეგნიშნათ:

ა) ს₂ და 0₃ ნიშნებად. წარმოდგენილია: პ, ს-, მს, -მშ-
/ არას ვაძმობთ ხარ-ხვად მძნებთან შემორჩენილ ს-ზე /
პყა: "მახზლი... პყა მოწაბა მღვდელთმძღვრისასა" / მათე 26, 51 /.

სყა: "მისყეს მას ძმანი" / მათე 27, 34 / ; "მისყა იგი ეყნის
მოქმედთა" / მარკ. 12, 1 / ; "და მისყეს იგი პილატეს მთა-
ვანსა" / მარკ. 15, 1 / .

"და რენა მინდებს, მივსყ იგი" / ლუკა 4, 6 / ; "ყლი საძედი
მოსყა" / იოან. 5, 22 / ...

მსყა: "მსაბუნიმან მსყა ყურიმარება" / იოან. 18, 22 / ; "აღ პავიკი
ვამსყემ" / იოან. 8, 49 / ; "და მომსყა უხორცებად სოფელსა"
/ იოან. 6, 39 / ; "ნ შერით მომსყეს იგი" / მარკ. 15, 10 / ;

"და მომსყის მოწათა თჳთა ჳდმნიჭებად" / მარკ. 19, 34 / .
"უყესლი დიდძალი მომსყეს ერისაგანთჳ მათ" / მათე 38, 12 / .
"და დამსყა იგი სურმან არანს" / მარკ. 1, 25 / ... მშჳამთ / მარკ. 2,
16 / ; ღ. 5, 30 / .

სყინთ- / მყინთ: "ნუ სყინთ რემ შა" / ლუკა 29, 28 / ; რადსა აღ-
შფოთებულბანთ და მყინთ?" / მარკ. 5, 39 / და სხვა.

ბ / შესამე პირის ობიექტური ნიშანი მომპოვება ბრძანებ-
თის ფორმამე:

წარმამაწენთ; წარმმარწენთ გზანი უფიციანი" / იოან. 1, 29 / ;

აღჳხენთ: "აღჳხენთ იგი და მომგუანთ მე" / მარკ. 11, 2 / ;

დამსდევთ: "დამსდევთ ბადე თქნი ნადირობად" / ლუკა 8, 4 /

და სხვა.

აქ სენით: " აქ სენით და მომგუარეთ მე იგი" | მათე 21, 2 |,
მდრ. " აქ სენით იგი და მომგუარეთ მე" | მარკ. 11, 2 |.

e) ძ' თი დახრელებული ძირებიხა და ჯ პირის - ხ ნიშნის შერ-
წყობით მიღებულია - უ:

გაყ / გადხ /: " რადყა თანა გაყ " | მათე 18, 28 |; " რადყენი თანა
გაყ " | ლუკა 18, 5 |;

გოყ / გოდხ /: " ძადგოყ განწმედად ჩემდა" | მარკ. 1, 40 |;
" ვენი ძადგოყ აღდგომად" | ლუკა 41, 7 |; " რადძად-
გოყ შემეწივნ ჩნ" | მარკ. 9, 22 | და სხვა.

f) საბეღებობან და სიფყვათა ურთიერთობიდან აღსანიშნავია:
ა) მოგჯერს ხაკუთარი საბეღებთან გვაქვს ირიბ ბრუნვებში უმთავრ-
კური დაბოლოება - ა:

იონადხა: " აძა ეხერა, უდოდეს იონადხა აჩხ აქა" | მათე 12, 41 |;

სოლომონიხა: " აძა ეხერა, უფროღხ სოლომონიხა აჩხ აქა" |
| მათე 12, 42 |;

ვლიადხა: " ვე იფყვენ მნიგნობარნი ვლიადხა" | მარკ. 9, 11 | და ს.
ბ) მოთხრობითი ბრუნვის - მან ნიშანი გვხვდება ხაკუთარი საბეღთ.
ორჯერ:

სოლომონმან: " აჩყა სოლომონმან ყლხა მან დბხა მიხსა
შეგომხა " | მათე 6, 29; ლუკა 12, 27 |.

გ) ერთდაიგივე სიფყვის მართლწერა სხვადასხვანაირია:

ყურ ზად ხა / ყური ზად ხა: " და მხევემდეს მან ყურ ზად ხა" |
| იოან. 19, 9 |; " მსახურ მან მხე ყური ზად ხა" | იოან. 18, 22 |

პირად / პირად: " გამოვიდა პირად " | იოან. 18, 29 |; " მქა მათ
პირად " | იოან. 18, 31 |.

ეხად / ეხაია: " და მომხევეს მან ნიგნი ეხად წწწარ შეფყვი ეხა
| ლუკა 4, 16 |; " ვა თქა ეხაია წწწარ მან " | იოან.
1, 29 | და სხვა.

h) შეთანხმების დარღვევები.

ძველს ქართულში სიყვავათა შეთანხმების დარღვევის შემთხვევა იშვიათია. შეთანხმების დარღვევის შემთხვევებიდან აღვნიშნავთ:

ა/დარღვეულია შეთანხმება მხაშღურელ-ხაშღურელს შორის რიყხეში:

ათონმეფნი ჟამი: "ათონმეფნი ჟამი არიანა დღისანი?" | იოვ. 11, 9 |

სიყვანო რემი: "არა შეიწყნარეს სიყვანო რემი" | იოვ. 12, 48 | და სხვა.

ბ/დარღვეულია შეთანხმება ქვემდებარება და შემანმენელს შორის რიყხეში:

"და შიპსდევდა მას სიომნ და შინთანანი" | მარკ. 1, 27 |.

გ/დარღვეულია რიყხეში შეთანხმება პირდაპირი ობიექტსა და მისას შორის:

"დახდვა მათ შა ჯდენი" | მათე 19, 15 |;

"ყრს აყურს ორნი ავაზაენი" | მარკ. 15, 27 | და სხვა.

i) ინთოგნაფიურ სიყვანებში.

ინთოგნაფიურ სიყვანებში რიყხეში ბევრია. ეს სიყვანებები სხვადასხვა ბასკათისაა. აქ დავახაზვებთ რამდენიმეს:

ა/ავლია ასოგნი სიყვანის შიგნით: მოძურეზნა/შოძურეზნასა/ მათე 15, 9; წარმართა/წარმართათა/ ლუკა, 8, 22; ტარისასა/ტარისანა/ ლუკა 4, 9; მწვერათა/მწვერათა/ ლუკა 6, 27; წურესა/წურესა/ ლუკა 6, 41; შედგომად/შემდგომად/ ლუკა 7, 11; ავაზათა/ავაზათა/ ლუკა 10, 36; მკურნა/მკურნა/ ლუკა 18, 19; რესა/რესა/ იოვ. 10, 3; დაგრებთ/დაგრებთ/ იოვ. 10, 33; რედა/რედა/ იოვ. 14, 1 - და სხვა.

ბ/ ბკლინა შიდა მარჯვლები:

სანძო/სანძო/ლუკა 16, 10; მუხა უფარსა/მურისა უფარსა/
ნოვ. 2, 8; კვლე/კვლე/ნოვ. 2, 10; მესა/მესამესა/ნოვ. 2, 19;
შთანი/შთავანი/ნოვ. 3, 4; მწმეხ/მწმეხ/ნოვ. 3, 36 და
სხვა.

გ/განმეორებული მარჯვლები:

მოვითვალ/მოვითვალ/ ლუკა 11, 31; ყოველგონისა/ყოველგონისა/
ლუკა 18, 19; ავაშავაკ/ავაშაკ/ნოვ. 10, 1; მოვითვითვინებ/მო-
ვითვინებ/ ნოვ. 12, 32 და ა.შ.

დ/დაუხრლებელია:

შეწყდა/შეწყდა, მათე 18, 27; თხივ/თხივნი/ლუკა 5, 27;
შეიყუა/შეიყუანი/ ნოვ. 3, 16 და სხვა.

ე/ეშაფებულია:

ძინიად/ძინიად/მანგ. 7, 32; ვუხილი/ვუხილი/ ლუკა 19, 22;
ცაძინისად/ცაძინისად/ ლუკა 22, 45; მამათხა/მამათხა/ლუკა
18, 12 და სხვა.

ვ/ სხვადასხვა ბასიათის შეყვამები:

გლანძნილი/გლანძნილი/მათე 17, 17; დხ/დღ/ნოვ. 1, 40;
გონებს/გონებს/ნოვ. 11, 28 და სხვა

3. გადაწერის დრო და გადამწერი.

ჯრუჭის ოთხთავის დაწერის დროს შესაბამის მინაწერში წააქვია
შია: "დაიწერა წმ უხვ საბარებად შაფებრებსა ჴელთა უხვად
შიხრეკლისა გაბრიელისითა და გეორგიისითა... დასაბამითგან
წელნი იყვნეს ხაშ ქორნიკონი იყო რწე".

დასაბამიდან ხაშ /6540/ და ქორნიკონი რწე გვაძლევს
996 წელს, რადგან ქრისტეობის წელთაღრიცხვა დაიწყო 900 წელს

ნის განყენიდან ქრისტეებს დაბადებამდის 5604 წელს.¹

თუ ეს ძველი "დახაბამიდან 6540 წელსაა დაწერილი, უხადონა, 936 წელს უნდა მოვაკუთვნოთ $6540 - 5604 = 936$ /

ჩვენს წელთაღრიცხვის 780 წელს / "დახაბამიდან" 6384 წ. / დახრუდებულა 12 მოქყვაა. მოქყვაში შედგოდა 532 წელი. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ქართული ქრისტეიანული წელთაღრიცხვა ქრისტეებს დაბადებამდის ითვლიდა 5604 წელს, მას მივუმატებთ ჩვენს წელთაღრიცხვის 780 წელს, გავყოფთ 532-ზე, მივიღებთ ხწორედ 12-ს $[(5604 + 780) : 532 = 12]$.

ამის შემდეგ "მეცამეტე მოქყვა" დაიწყებოდა. მინაწერიში ნათქვამი: "დახაბამიდან წელნი იყენეს ხუთ [6540] და ქორონიკონი ჩნე [156]" უჩვენებენ "მეცამეტე მოქყვას"; შემთორმეტე მოქყვა უკვე დაშთავრებულია ჩვენს წელთაღრიცხვის 780 წელს - "დახაბამიდან" 6384 წელს. ამის შემდეგ, რა თქმა უნდა, "მეცამეტე მოქყვა" დაიწყებოდა. მართლაც, ამ მოქყვის 156 ქორონიკონი გვაძლევს 6540 წელს $6384 + 156 = 6540$ /.

1/ აკად. ე. ევკვიციძე, რომლისაა ვადაწერილი აღნიშნის სახარება. "ცოდინისი უნივერსიტეტის მოამბე", ტ. 11, გვ. 299; აკად. ა. მანძიძე, ქართული წელთაღრიცხვა, "ძველი ქართული უნა და ლიტერატურა", გვ. 282-3, თბილისი, 1940 წ.

2/ ე. ბაქრაძის "Кавказ в древних памятниках христианства" - მისი უსახარება 940 წელსად მიიჩნია / გვ. 62 /, მაგრამ "საქართველოს ისტორიაში" / გვ. 223 / აღნიშნავენ: "6540 წელი ქართულის გამოანგარიშებით და თვით ქორონიკონი 156 უღრიან 936 წელს".

ამ სახარების გადაწერის თარიღად 936 წელი აქვთ აღნიშნული ნ.კონდაკოვს, დ.ბაქრაძეს², მ.ჯანაშვილს, კ.ჯავახიშვილს, ა.შანიძეს, კ.კეკელიძეს, თ.ჯორჯანიას, შ.ინგოროყვას.

როგორც მინაწერი აღასტურებებს, ჩრუჭიხ ოთხთავი დაწერილია გაბრიელის მიერ გრიგოლის ინიკიაფიკითა და გაბრიელიხა და გეორგიის დაბმარებითა.

მინაწერიში ნათქვამია: "ღირს ვიქმენ. მე გრიგოლ დაწერად წელ ესე სახარებალ მაცებრის ჯელითა გაბრიელ მღვდელთა ნარჩევითა... "ღაცწერა წელ ესე სახარებალ მაცებრისა უყბად მჩხრე-
ველიხა გაბრიელიხითა, თანამეწვენითა და მოლუაწებითა გა-
ბრიელიხითა და გეორგიისითა".

მინაწერიშია აგრეთვე მოხსენებული მეფე სუმბატო. სუმბატ მეფე ამ დროს ცოცხალი იანს. ის გარდაიყვარა 958 წელს.

"ქანღის ყბოვრების" გადმოყვებით "და შემდგომად ამოც კურმადღაცისა ძმა მისი დახუტეს კურმადღაცად, სუმბატ. და ესე სუმბატ კურმადღაცი, ძე აღანსახესი ქანთველთა მეფისა, გარდაიყვარა ქორონიკონს რთ¹⁰, და დაუფრენა ძენი ორნი"¹⁰.

1/ Н. Кондаков. Опись памятников древности, С. Петербург, 1890 г. 89. 154.

2/ დ. ბაქრაძე, იხსოროია საქართველოსი, თბილისი, 1889, გვ. 232.

3/ მ. ჯანაშვილი, ქანთველთა მაცვიანე, "მოსამბე" 1903 წ. № 3, გვ. 11

4/ კ. ჯავახიშვილი, ქანთველი დამწერილობათმეც. ანუ პალეოგრაფია, გვ. 171.

5/ ა. შანიძე, ძველი ქანთ. ენა და დილა, 1935 წ., გვ. 538.

6/ კ. კეკელიძე, ქანთველი დილაფრანკის იხსოროია, გვ.

7/ თ. ჯორჯანია, "ქორონიკები", ცფილისი, 1892 წ. 1, გვ. 89.

8/ შ. ინგოროყვა, "მნათობი", 1939 წ. № 4, გვ. 128.

9/ დ. ბაქრაძე, იხსოროია საქართველოსი, გვ. 234

10. "ქანღის ყბოვრება" ჩუბინაშვილის რედაქციით, გვ. 200.

13. სოფევათშენწყობის სტრუქტურა

სოფევათა შენწყობა ერთი მუცის სოფევათაგან შედგება რიკოვანობა, მაგნიამ შიკძევა მისი წარმოგენა ერთ სოფევათ-თანაყ, საბეღეობი მშენახთან, რომეღმის სოფევათა შენწყობის კანონიერი სისევემის საფუძველზე მოყვებულა მახთან დაკავ-შირებული საბეღეობის/სუბიეფიისა და მბიეფიის/შირის სიშ-ნებო.

ქანთული შმნის შინავაღმირიანობა გულისხმობს მშენ-სთან იყოს დაკავშირებული ფრშითაყ და შინაარსითაყ ერთი, რნი ან საში საბეღო. მაგნიამ სოფევათშენწყობის წვერებო მბო-ღეო საბეღი და მშენა რეღია. სოფევათშენწყობის იძევა აგრეთ-ვე რამეღენიში საბეღი, რმეღებოყ შინაარსობეღივად ერთმანეთ-თან არის დაკავშირებული.

სოფევათა შენწყობა ეშსახურება ენობრივი მონაყემის-ნი იში ფაქციის, კოთხეის, ან აშათთან დაკავშირებული ემოყი-რი იერიის ვაღმოყეშას.

ფაქციის ვაღმოყეშა ამ შეშთხვევაში ფართო მნიშვნელობის მბარება. ფაქციის ვაღმოყეშად რიათეღება არამარტო ქეშმა-რიეფებისა, არამედ შოგჯერი აბსურეღისა და უაშრობის ვაღმოყე-შაყ. თუ ახეთ შეშთხვევაში კანონიერიდაა დაყული სოფევათ-შენწყობის ყოველი წესი, სინეფექი მას თავისი საგნის ვარე-ში არ დატოვებს, რადგან, ხშირად, ამქაშად აბსურეღად ში-რნეული ამბავი ქველი შერიოღის ადამიანისათვის/და ხში-რად თანაშეღროყე შოგეერიით რამორჩენილი ადამიანისათვი-საყ/ უდაო ქეშმარნიევაბს წარმოადგენდა და შირიქით, ამქა-შად რვალობად ქეყული მოღეღნა ქველი ადამიანის ანებო-

ში მხოლოდღა დაწვასციკურ შთაბეჭდილებას დაფოვებდა და
გაკვირვებას ვამოიწვევდა.

რომ ავიღოთ ასეთი წინადადება: "ღმერთმა შექმნა
ყოყელი ამ ქვეყნური", ეს კანონიერი და ფორმალურ-შინაარ-
სობრივად სრულიად უნაკლო იყო ძველი ეპოქის ადამიანისა-
თვის. ადამიანის წარმოღვევნა სწორედ ასე აღიქვამდა გარე-
მო მიღებულ მოვლენებს. ხადაა ჭეშმარიტება? თანამედროვე
ადამიანისათვის ეს ისეთივე უაზრო და აბსურდულია, როგორც
ძველისათვის - "ადამიანმა შექმნა ღმერთი". სინცაქსისა-
თვის ორივე ეს კანონიერი ფორმაა.

ძველი ეპოქის ადამიანს აზრადაც არ მოუვლიდა თა-
ნამედროვე ადამიანის მიერ გამოყენებული რთული მანქანე-
ბისა და სხვა ამგვარ საშუალებათა შექმნის შესაძლებლ-
ობის ხაკოთბი. აეროპლანები, პირი-ვერტეფრო სარგურები, მე-
ტროპოლიტენი, წყაქვეშა ნაუები, მალადი უქნიკის საფუძველ-
ზე აგებული ფაბრიკა-ქანებები და სხვა ამგვარის არსებო-
ბის შესაძლებლობაზე დაპირაკი შედმევი იყო.

1/ რუხელ ენაში ა.შეშკოვსკის ვანმარცვბით სინცაქსური
ფორმებია:

1. არსებობს სახელთა ბრუნვის ფორმები.
2. შედსართავ სახელთა ბრუნვის, რიცხვისა და სქესის
ფორმები.

3. მმნათა პირის, რიცხვის, სქესის, დროსა და კილოს ფორ-

მები/ А. М. Пешковский, Русский синтаксис в научном освещении
изд. II გვ. 38/.

თუ ამ გუგუბით მივუდგებოთ საკითხს, მაშინ სინჯაქსს ძველ პერიოდში სხვა მოვლენა უნდა მივსწავლა და ახალში სხვა. თუ აბსურდულ გამოთქმა-დებულებებს სინჯაქსის სამღვრიის გარეთ დავყოვებთ, მაშინ თვით ძველი უნის სიყვავათ-შენწყობის საკითხს სინჯაქსი მივსწავლის გარეთ დავყოვებდა.

სიყვავათშენწყობის სერუქურის მივსწავლა სინჯაქსის მიშანია. სინჯაქსისათვის გამოსავალი სიყვავათშენწყობის ფორმაა. ვ. ი. დენინის სიყვავით სინჯაქსი "უცემლოგონს უღ-მიწებებს გარეითანების ფორმაა". ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ფორმას შინააღნი გამოვავალთ. ფორმა შინააღნიის გა-რეჯანი გამოსახულებია, ვ. ი. ვანიკუღ შინააღნიის ვუღის-მომს; უშინააღნი ფორმა ფორმად უღი მიიწევა.

შინათვა-მივანსმივების საკითხები წმინდა სინჯაქსურია. სეროისეროია იმდენად უბნა ამ საკითხს, რამდენადაც ის სიყვავათშენწყობის ფუნქციას მივსწავლის. სეროისეროია სინ-ჯაქსის მოსაბღვრია, თავისთავადი წმინდენდომის მიქნე დი-სუიპინაა. სეროისეროია და სინჯაქსი სიყვავას- მხვევ სწა-ვლმენ, რეორე დეამინის ველოგია და ველოგია.

სიყვავათშენწყობას უმივანება წმინდადებია. იგი დამთა-ვრებულ ამინს გამომბავვეღი სიყვავაა ან სიყვავათა ვგუ-ფია.

წმინდადებობს მთავარ წევრებად ჩვეულებრივად მიშა-სმივრესა და ქვემივებარის აღიარებენ; მაგრამ ქართულ უნა-ში წმინდადებობს მთავარ წევრებად ქვემივებარე-მიშასმივრე-თან ურთად პირდაპირი და ირიბი დამავებებოყ მიიწევა.

// В. И. ЛЕНИН, Сочинения, т. VI, изд. III, стр. 305

ამ დამატებათა ხინჯაქსური ძალა ჩვეულებრივ უფარდებდა ქვეყნებში არს ხინჯაქსურ ძალას. ამიტომაც ქართული ენა თავისი სწრაფქრონი რჩებოდა. ამ ხინჯაქსურ ქვეყნის სიტყვათმწიფრობის ხარისხი.

სიტყვათმწიფრობისას გვაქვს მთავარი და დამოკიდებული სიტყვები. მთავარი სიტყვა დამოკიდებულს შიგნით ან ისეთი ფორმით, როგორც თუ რაიმე არის, ან განსხვავებული ფორმით. პირველ შემთხვევაში გვქვს შიგნითა, მეორეში - მარჯვნივ.

მაშასადამე, შიგნითა რამ გვქვს, სავსებით შიგნით სიტყვები სიტყვები განსხვავებული განსხვავებული კავშირებით იყვნენ ერთმანეთთან დამოკიდებულნი, ე. ი. შიგნითა შიგნით სიტყვათა ისეთი დამოკიდებულება, სადაც მთავარი სიტყვა დამოკიდებულს შიგნით ან ისეთი ფორმით, როგორც თუ რაიმე არის. ხელსახვევით. რვი შიგნითა მისთვის მოპირისპირება. რვი სიტყვათმწიფრობის ისეთი დამოკიდებულება, სადაც მთავარი სიტყვა მოკლედ დამოკიდებულებისაგან ისეთი ფორმით, რაც თუ რაიმე არის ჩვეულებრივ არ განიხილა.

მ. ნ. შიგნითა მისთვის განსხვავებით რჩებოდა სიტყვათმწიფრობის ქვეყნის ძირითადი სახე არსებობს; ძირითადი სახე განსხვავებულნი ქვეყნებსაც იძლევიან. ამ დამოკიდებულების მიხედვით დამოკიდებულება პირდაპირად / რამდენი სიტყვები უკავშირდებიან ერთმანეთს? ბ/ როგორია ეს კავშირი დამოკიდებულს? და გ/ როგორია სიტყვათმწიფრობის უწყობა?

1) М. Н. Петерсон, Русский язык, Москва-Ленинград, 1925 г., стр. 85

Վ.Ս.Յյոթյուսյուկի Ֆանտազիաները այս ևուրից առ յայսմի-
հոնն յարդի ևանդ; ընդնա:

1. Ֆանտազիաների ընտանոթն անդնոթն ևանդընա յընտանոթ-
տան յընտանոթնն յնոթ.
2. անդնոթն ևանդըն ընտանոթն անդնոթն ևանդընա յընտան-
ոթնն Նոթըն / Немец-инженер; женщина-врач; Николай
Васильевич Гоголь ըս ևնդ. /.
3. Վնոթ յնոթն ընտանոթն ընտանոթնն / Նոթըն /
Նոթըն / Дом отца; сила любви ըս ևնդ. /;
4. ևնդըն ընտանոթն, ևնդըն ևանդըն յնոթնն յնոթնն յնոթըն
Читает книгу; рубит топором ըս ևնդ. /.
5. ևնդըն ընտանոթն ևնդըն / на столе / от стола /
6. ևնդըն ընտանոթն Վ ևնդըն / ևնդըն / ևնդըն / ևնդըն
стоит. / (1)

Յնոթընն յնոթընն յնոթընն ևանդընա յնոթընն յն-
ոթընն յնոթընն ըս յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն, ը/
Յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն.

1. Նոթըն, Րուսիայի Օնտանոթն, V յնոթընն յն

2. Վնոթըն, ևնդըն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն ըս
ևնդընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն
ևնդընն, յնոթընն, 1920 Ն.; յնոթընն յնոթընն ևնդընն, "ևնդըն-
նն յնոթընն", VI, յն. 312-329; յնոթընն յնոթընն, "ևնդըն-
ն", 1924 Ն. յն. 171-231; ևնդըն, ևնդըն յնոթընն
ևնդընն յնոթընն յնոթընն, յնոթընն, 1928 Ն.; ևնդըն յնոթընն
ևնդընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն, "ևնդըն
ևնդընն" 1929 Ն. յն. 4, 9-10, 11-12; "ևնդըն. յնոթընն յնոթընն"
1930 Ն. յն. 5, 7-8; "ևնդընն յնոթընն յնոթընն", 1936 Ն.;
ևնդընն յնոթընն յնոթընն, 1935, 1939 Ն. յն. յնոթընն, յնոթընն
ևնդընն, յնոթընն, 1931 Ն. յնոթընն յնոթընն յնոթընն յնոթընն
ևնդընն յնոթընն, "ևնդընն յնոթընն", 1929 Ն. յն. 119-121;
ևնդընն յնոթընն Գրամատիկա յնոթընն, Թբիլիսի, 1938 Ն.

14. მსაბღერდ-საბღერდის ურთიერთობა

A. შეთანხმება ბრუნვასა და რიყბეში

ა) შეფუყვლების ნაწილები გარკვეული ნიშნის მიხედვით შეწყობიან ერთმანეთს/სახელები ბრუნვისა და რიყბის მიხედვით, სახელი და მშნა რიყბის მიხედვით, თანდებულები მოითხოვენ განსაბღერდ ბრუნვას და ა.შ./.

სახელთა შეწყობისას გვაქვს მსაბღერდი და საბღერდი. საბღერდად ჩვეულებრივ არსებითი სახელია, მსაბღერდები კი მდებარეობს სახელი, რიყბითი სახელი, მიმღობა, ნაყვალსახელი, ნათესაობითი ან ნათესაობითი დასმული სახელი. ~~სახელი-სახელი მსაბღერდის მიხედვით~~

მოგვიჩინებს არსებითი სახელის მსაბღერდად მასთან ბრუნვას ~~სახელი-სახელი~~ შეთანხმებული არსებითი სახელიც გვევლინება, მაგრამ ეს მაშინ, როდესაც ახელ მსაბღერდს მდებარეობის ფუნქცია აქვს [მაგ. ექიმის ურთიერთობის მასწავლებელი ქალი, ამხანაგი შოთა და მიხანები].

მსაბღერდ-საბღერდის ურთიერთობის საკითხის გარკვევას წინ უნდა უსწრებდეს მსაბღერდის ადგილის საკითხის განხილვა.

ძველს ქართულში მსაბღერდი ან მოხდევდა საბღერდს, ან [იშვითად/წინ უსწრებდა მას. ცნობილია, რომ "უძველეს ძველებში... მსაბღერდი უმეტესად მოხდევს საბღერდს. შემდეგ კი თანდათანობით მსაბღერდ-საბღერდი

ოყუ იან აღვიღს, ისე რომ ახალ ქართულში მსამღერელი ჩვეუ-
ლებრივ წინ დგას სამღერულში¹.

ა. ჩიქობავას ეს მოუღენა ასე აქვს ახსნილი: "როცა
მსამღერელი სამღერულს მოსდევს, შინააჩსობილთუ კავშირის
შათ შორის საფრთხე მოუღიხ: მსამღერელი შეიძლება შემდგომ
სიწყევას მიეკუდღოს/მერ. ახალი სახელი შემობლის ებოში
დგას - და: სახლი ახალი შემობლის ებოში დგას/. როცა მსა-
მღერელი დაინთავს იმავე ბრუნვის წიშანს, ჩაყ სამღერულს
აქვს, ამით აღიკვეთება მსამღერელის თავისუფლება- მიეკუდ-
ღოს სხვა სახელს - და უბრუნვედყოფიდა მსამღერელ-სა-
მღერელის კავშირი²."

სახელთა შორის შეთანხმება გულისხმობს ერთ სახე-
ლის მიერ მეორის დაქვემდებარებას იმ ფორმით, რა ფორმაც
მას გააჩნია. სახელისათვის ბრუნვა და რიცხვთა დაშახა-
სიათებელი, შეთანხმებაყ ბრუნვათა და რიცხვში ხდება.

შეთანხმება სხვადასხვა ენაში ანდა ერთ ენის
სხვადასხვა საფეხურზე სხვადასხვანაირია. ჩუხუდში სახე-
ლი სახელს ითანხმებს ბრუნვათა და რიცხვში; ძველ ქართულ-
შიყ შეთანხმება ბრუნვათა და რიცხვში ხდებოდა, მაგრამ
ახალ ქართულში ჩვეულებრივ ეს წესი არ ვრცელდება.

სიწყევათშენწყობის შემოჩ სახელს მართვა იძლევა.
მართვა შეიძლება იყოს სახელის მიერ სახელისა ბრუნვა-
ში, სახელის მიერ მშენისა შინში, მშენის მიერ სახელისა:

1/ აკად. ა. შანიძე, ძველი ქართული ენა, § 53, "ძველი
ქართული ენა და ლიტერატურა", 1940წ.

2/ ა. ჩიქობავა, ქანუჩის გრამატიკული ანალიზი, 83-84, 83-84-85-86-87-88-89-90-91

სიყვავათა უნათყურთობის ჯარკვევილსაჲს სიწყავმეშს ვაქ-
სვეთ ღუწადღებას. "სიწყავმა ქვეთა ორ წვერს შორის დაშ-
ყარებულ სიწყავსურ კაუშირს...თუ წინადადება ორზე მეტი
წვერისაგან შედგება, შეიძლება, რომ ერთი რომელიმე წვე-
რი სხვადასხვა წყვილში შედიოდეს".

ჩაკი ერთ სიყვავას შეუძლია შედიოდეს ორ, სამ ან
მეც წყვილში, ბუნებრივად იშვიათი საკითხი სამი, რახი ან
მეც წყვილებს ბრუნვათა და რიყსებში შეთანხმებისა. ახლთ
შესიყვავებაში შემთანხმებელი ერთი სახელი იქნება, შეთან-
ხმებელი/დაშოკიდებელი/კი ერთზე მეტი. შეთანხმება ვვაქვს
ყვავდა ბრუნვაში. აი, შავადოთებოც:

სახელმართი ბრუნვა

ა) მხოლ. რიყსებში

"შამინ აღესრულა აქმელი იგი იერემია წმწყლისაღ" .

|მათე 2, 17|;

"შობადოებულ არს სსელი

ღღ

|მათე 3, 2|;

"ყავთ: ვკუე ან ნაყოფი ღირსი სიწანულინაღ"

|მათე 3, 8|;

"თხელნი იგი არს სიყვავაღ უფლისაღ" |ლუკა 8, 11|;

"შარდაშოკ და არმური ქარისაღ" |ლუკა 8, 29| და სხვა.

1. ა. შანიძე, "ქართული ენის ვრამატიკა", თბილისი,

1939 წ. გვ. 126.



18187-7

6) ԹԻՎՁԸ . ՌՈՍԿԻՆՂ

- " Երկրքենն մաս ցնի Երփրքանի Խողրոխանի / թատղ 4, 8 /
- " Սըրթտեռնքեն մաս Խրնի Կալնի ցմմալքրլենի / թատղ, 8, 28 /
- " Ըա-Յրոցքաննիս Յոխանն Ենքանի Սըրնի Ելլենի Երթրո-
լքրնի / թատղ, 13, 45 /
- " Ըա ոնորնն Խրնի Նալնի Սըրթտալլենի / Ըլլա 5, 2 / Ըա Ենքա

Յրթրթոտի ԹԻՎՁԸ

ա) ԹԻՎՁԸ . ՌՈՍԿԻՆՂ

- " Դ Ժրթ Լաոխաո / թատղ 8, 29 /
- " Ելլքրթրոտի Սրոնաո Ըա Սըրթթալլո / թատղ 15, 27 /

6) ԹԻՎՁԸ . ՌՈՍԿԻՆՂ

- " ՆաՍրթտեռ Դլլքրնքրթալլո / թատղ 12, 34 /
- " ՅոննաՍըրթրալլոնո Թրթալլո, Ռնի ԸաԵնքրնալլո Կրննալլա
/ թատղ 19, 24 /

Յրթրթոտի ԹԻՎՁԸ

ա) ԹԻՎՁԸ . ՌՈՍԿԻՆՂ

- " Դ Դլլոս Թաթաթալլաո Կլլթալլաո Բըրթաթաթալլաո / թատղ 6, 8 /
- " Կրննալլաո Կրթալլաո Նալլալլո Կրթալլո Զալլալլաո / թատղ 7, 17 /

- " Եւրոման Յրեման զճոխաձը Յոմիցն Յրն ժժ | Ըրյա 1, 13 |;
- " Յիճա Յան զաման Յոն Յյրբրնեան Յահա | Ըրյ. 11, 39 |

Յ) ՅհաջըԹճոտ հոյսեցո

- " ՅաՅոն Յնժա Յոնա Յլժա զայԿոյցն յճո | Ըահյ. 14, 50 |;
- " Յ Յեյաա Յաա յաՅոյաա Յրոյցնն յճո | Ըահյ. 14, 51 | զա Յեյա

ՅոյցՅոտո Յհոյեցա

ա) Յեւր. հոյսեցո

- " Յեցացն ճոն յճո յայեա Յոպնա | Յաաղ 7, 26 |;
- " Յրոտեցա Յաչոմորացնա Յոմեանա Յոյրզա Յաաո ^{նՅ}
| Յաաղ 14, 25 |;
- " Յր Յոն յճո յոնա զա յոյցնա ՅաՅոննա յահրեանա
| Յաաղ 21, 5 |;
- " հո ճանանալընն յեա յայեա ՅոՅաջալեն | Ըրյ. 1, 9 | զա Յեյա.

բ) Յհաջը. հոյսեցո

- " զա Յոյրնոլա աոհոմեյաա Յնժա աչնա | Յաաղ 10, 1 |;
- " զա Յհաջալաա ՅնՅաաա ՅոՅալաա Յըլաա | Ըրյա 7, 21 |;
- " ճոյա Յաաանոան Յչնալ ճալո աոհոհաա ժըլաա
| Յաաղ 9, 17 | զա Յեյա.

ნათესაობითი ბრუნვა

a) მხოლ. რიგები

„ 28 სლოვოცინა კახისა თანა შვეიცია |ლუკა 19, 7/;

„ უკუეთუ აჩახახყოდელი აჩა გაქუნდეს მამისა თქუენი-
საგან |მათე 6, 1/;

„ 29 ან ამათგანი ყრმად შვიწყნარობს საბედისა ჩემისათჳს
|მარკ. 9, 37/ და სხვა.

b) მრავლ. რიგები

„ 30 ათონმცუთა მათ მოყიქვლთა საბედები ეხე არს
|მათე 10, 2/;

„ 31 ეს მამა შვილოდეს, კოხთა მათ სამთავროთა მთავარსა
|მათე 14, 1/;

„ 32 და იქმნის იგი უფროსს ყლთა მხარდა |მარკ. 4, 22/ და სხვ.

მოქმედებითი ბრუნვა

შვიყვარს უფალი ონი შინი ყლთა გულისა შენითა და
ყლთა ხელთა შენითა და ყლთა გონებითა შენითა |მათე 22,
37/;

„ 33 შეეშინა მათ შიშითა დიდითა |ლუკა 2, 9/;

„ 34 ეს შენთა კეთილითა და მათეობისითა შენებურ არს
|ლუკა 21, 5/ და სხვა.

ვითარებითი ბრუნვა

- „ განიყვეს ათხად წაწილად თითოეულად | sic | / იოვ. 19, 29 |;
- „ და იყვალა მათ წე სხუად ჟერად | მათე 17, 2 |;
- „ ბ ექუს ჯამითგან ღაბსეღა ყღსა ქყნსა, წე შეყბრე
ჯამადმდე | მათე 27, 45 | და სხვა.

მაგრამ, თუ საბღერუდი — ებ ნიშნისანი მრავლობითია, მსაბღერედს ჩიხებში ვერი ითანხმებს, მაგალითად:

- „ და ჯანახსნა სუღები იგი უკეთური | მათე 8, 16 |;
- „ და ცაბღები იგი შეკერიმეთაღ ... ღაამ 3 უა | მათე 21, 12 |;
- „ სოფელმან ამან დაიფია აღწერილი სიგნები | იოვ. 21, 25 |;
- „ და შოპღიღა ი³ ქაღაქყბსა ყღსა | მათე 9, 35 |;
- „ აყადღთ ყწმებსა მაგახ შოსეღად ჩეშღა | მათე 19, 14 | და სხვა.

c) თუ ნათესაობითში დასმული მსაბღერუდი მოხდევს საბღერედს, ის ისევე ვაჩიენს ბრუნვის ახად დაბოლოებას, როგორც საბღერუდი. საბღერუდს შეეთანხმება მსაბღერუდი, ემთაფიკური — უკი შეუკვეყმედი ჩიება. მაგალითები:

ა/ საბღერობითი ბრუნვა

- „ და საჩყვედი ცყავიხაღ ენყყა ნელთა მიხთა | მათე 3, 4 |;
- „ საწიღი გუაშიხა ღ არს თუაღი | მათე 6, 22 |;
- „ და შეკრიბსა ყწი მღღელთმოდღარნი და მწიგნობარნი ენი-
ხანი | მათე 2, 4 |.
- „ ურუნნა მას ყწი სუფეჟანი სოფლისანი | მათე 4, 8 |.

ბ/ მითხრობითი ბრუნვა

- „ უბრძანა მას ანგელოზმან უფლისაჲს / მათე 1, 24 /;
- „ მუჩმან საბერისა მუნისამან მემჭამა მუ / მოც. 2, 17 /;
- „ რ მთავრისნებს ძღმან კაცისამან ანგელოზნი თუხსნი
/ მათე 13, 41 /.

ვ/ მითყვითითი ბრუნვა

- „ ბ მათ მჭებს, ბუთრებს მუჩიანხვანისაჲს / მათე 2, 5 /;
- „ და აბარებდა სახჭრებასა სასუფუვედისაჲს / მათე 4, 13 /;
- „ რ ჳ ვდმნიფებაღ აქუს ძება კაცისაჲს ქვენსა შა / მათე 9, 6 /

ე/ მოქმედებითი ბრუნვა

- „ რ მთუღა კოღო ქვენისაღთ ხმუნად სობრძნება სოლომონ-
სასა / მათე 12, 42 /;
- „ კურთხეულ არს მამავალი საბერითა უფლისა ღთ / მარკ. 11, 9 /;
- „ მერიღ არს, არა-ბ-თუ მუჩითა ყბონღეს კაცო, ან ყითა სოფყთა
ღღთა / ლუკა 4, 4 /.

ვ/ ვითარებითი ბრუნვა

ვითარებით ბრუნვაში დასმული ნაწილებსაობრთარნი მსამღე-
რედი ბრუნვის ნიშანს არ დაიჩთავს:

„ და მოუვიდა ხელითა წითა ცადრად უფლისა | ლუკა 2, 27 |

„ და ვამოუვიდა მიერ და მოუვიდა სოფლად თუხა | მარკ. 6, 11 |

„ ოყვნიეს მუნ ხანწყურნი ქვისანი მდგომარენი ექუსნი
მსგავსად განმმედიისა | ოთგ. 2, 6 | და სხვა.

თუ მხამღერედად ვამოყვნიებულა კუთვნილებითი
ნაყვარსახელი I და II პირისა, ბრუნვის ნიშნად გვაქვს
-და, მავალითები:

„ მივოქცე ხახვი ჩემდა | მათე 12, 44 |

„ აყაღუთ ყრმებსა მავას მოსულად ჩემდა | მარკ. 10, 14 |.

„ უკუდით გინდეს, ძალგის განკურნებად ჩემდა | ლუკა 5, 12 |
და სხვა.

როდესაც ერთ სამღერულს ერთი მხამღერელი ახლავს,
მაშინ მდგომარეობაც მარჯოვია, შეთანხმება ამკარად ჩანს:
ბრუნვისა და რიყხვის ნიშნები თანაბრად აჩიან ვამობა-
წყურნი; მაგრამ, როდესაც მხამღერელი ერთზე მეტია და ნაწა-
თესაობითაჩი და მოხდევს სამღერულს, მაშინ სრული შეთან-
ხმება ბრუნვასა და რიყხვში მხოლოდ სამღერულსა და ბოლმს
მოქცეულ მხამღერულს შორისაა.

მავალითები:

„ ანუ ჩაღსა ხედავ ნუღისა თუარსა ძმისა შენისას”
| მათე, 7, 3 |

„ ჩა შე-ხოლო-ვახო ფესუსა სამოღისა მიხისასა”
| მათე 9, 21 |

„ შევედ სიბარულსა უფლისა შენისასა” | მათე 25, 21 |

„და მიგყნე შენ კლივენი სახუფეველიცა ყათაღხანი / მათე 16, 19 /;

„აღავესთ საწყაული მამათა თქნთა“ / მათე 23, 32 /;

„მე მოვედ სახელთა მამისა ჩემისა და“ / ლოკ. 5, 43 /;

„სართულებსა სახელისა ჩემისასა შემოხვედ“ / ლუკა 7, 6 / და სხვა

d) ხშირად საბღვნიურად საკუთარი სახელია, ¹¹ „სუ საკუთარი სახელს მსაბღვნიურად მოხედდა რაიმე სიფყვა თანამედგობის, ბარისხის ან ხელმძის გამომხატველი, თავდაპირველად იბრუნებოდა ორივე, მაგრამ შემდგომი მბოლოვ მსაბღვნიელი, საკუთარი სახელი კი უწყველი ჩრებოდა“.

ახეთ შემთხვევაში ჩვენს ძველში არ ვვხვდებთ საკუთარი სახელის მიერ ბრუნვის ნიშნის დართვა. გვაქვს:

„ბ³ ი³ ქ³ნს მობასა ბეთლემს პურიახვანისასა დღეთა პერიოდე შეფისათა“ / მათე 2, 1 /;

„ვ³ ესმა პერიოდე შეფისა“ / მათე 2, 3 /;

„ჩ³ დღითგან იოვანე ნათლისმცემელისა და ვ³ აქამომდე სახუფეველი ყათაღ იძულები“ / მათე 11, 12 / და სხვა.

f) ჩივბუთი სახელები მსაბღვნიურებად მიდსარჩავისებუ გამოიყენებოან, მაგალითად:

„და მოუნოდა ათორმეტთა მოწაფეთა თ³სთა“ / მათე 10, 1 /;

„ვ³ ორნი ჯდნი და ორნი ფრ³ნი თუ ვებსენ“

/ მათე 10, 6 /;

„ბუთნი იგი შათგანნი იყვნეს ხუცელნი და ბუთნი ბრძენნი“
/მათე 25, 2/ და სხვა.

ე) მსაბღერდად ძველს ქართულში ზოგად საბედებთან
ნანგვარიყ|ვიწმე, ერთი, ესე, ეგე, იგი/იხმარებოდა.

ძველს ქართულში იგი, ეგე, ესე ნანგვრიანი სიყვედა ვა
საბღერდად ითვლებოდა; უნან ეჩო, ვიწმე და ერთი ნაწილა-
კიანი სიყვედები-განუსაბღერდად.

ეგე, ესე და იგი ნაწილაკებს შემოწე ფუნქციად შქონ-
დათ: კითხვით საბედებთან იხინი ღღევაწველი -ე/ა/ნაწილა-
კის როდს ახრულებდნენ.

ნაწილაკები/განსაბღერდელი/ეთანსშებთან საბედს ბრუ-
ვასა და რიყბეში. განუსაბღერდელი ნაწილაკები კი შხორღ
ბრუნვაში შეეწყობიან.

ნანგვრიან საბედებს შხორღ ბუთი ბრუნვა/საბედობი-
თი, შოთხრობითი, მიყვითითი, ნათესაობითი და მოქმედებითი/
ვაარნიათ. ამასთან, ახეთი მსაბღერდის სბედობითი ბრუნვა
შხორლობითისა და მრავლობითი რიყბვისა ერთნაირია; უკეთ
რომ უაქვათ, მრავლობითი რიყბვის საბედობით ბრუნვაში
შეთანსშება არა ჩანს.

მაგალითები:

სახ. ბრუნვა

ა) შხორლობითი რიყბვი

„და კრეცხაბმელი იგი იჰაძრისა ღგანიშო ონგან /მარკ. 15, 28/

„მიწუენეთ შე ღჩაქვანი იგი სახარქოლ“ /მათე 22, 19/;

11 հիմն թույլըն քաղաքի ոչ ոք չընկալի ը/Մատյ, 21, 40/.

6) Թիվերակնոտ հոսքեր

- 11 ի վարկիցըն ոչ ոք ոչ ոքըն/Մատյ 9, 34/
- 11 ըա թուխն յայն թիվըն ոչ ոք/Մատյ 22, 7/
- 11 ըա թուխն յայն ոչ ոք/Ուոյ. 6, 11/

Յուրակնոտ ծիցեր

ա) Թիվերակնոտ հոսքեր

- 11 Մատին թիվ թիցերն թան թանիտա/Մատյ 22, 13/;
- 11 թիվ թան ըրալայնն թան թանիտա/Ուոյ. 4, 9/

6) Թիվեր. հոսքեր

- 11 յլանայնըն թա յիտ ի յամ ըպցըն/Մատյ 20,
- 11 ըա ոչ ոքըն թիվըն թա թա/Մատյ 21, 15/.

Յուրակնոտ ծիցեր

ա) Թիվերակնոտ հոսքեր

- 11 ըա յնիտա յիտ թան ըանիտա ը/Մահյ. 8, 5/;
- 11 ըա թաթիլըն յիտ թան թալայնըն/Մատյ 18, 8/;
- 11 հան յիտ յիտ յիտ թան թալայնըն/Ղրկա 24, 5/

ბ) მრავლობითი რიცხვი

- " აქუნდა ქვემო პურიათა მათ |ლოვ. 10, 31|;
- " და ურედის მოჰარეულთა მათ შუა |ლოვ. 2, 16|;
- " ბ ჴარისხვეულთა მათ რაღ უხმა |მათე 22, 34|.

ნათესაობითი ბრუნვა

ა) მბოროტობითი რიცხვი

- " მსდევით ბაღე ვგე მარჯუენით კენძო ნავისა შის |ლოვ. 21, 6|;
- " და ღაბბანნა ვდნი ნე უნისა შის |მათე 27, 24|;
- " მოუღდა მარიაშ მავდაღენელი... ხიღვად საფდავისა შის |მათე 28,

ბ) მრავლობითი რიცხვი

- " და წარავლინნა მოწანი თჳსნი მონოღებად ჩინებულთა მათ |მათე 22, 4|.

მოქმედებითი ბრუნვა

- " და ღრუბელი აღავსე ქმნილთა შით |ლოვ. 19, 29|;
- " ანღანა მოვსენის ჭინი ხიბარულთა შით |ლოვ. 16, 21| და სხვა.
- " მსგავსადვე იბრუნვის ესე და ვგე ნაწილაკიანი სოყვეები;
მავადითად :

სახელობითი ბრუნვა

ა) მბოროტობითი რიცხვი

- " წარიყვანე ყრმაღ ვგე და ღვდაღ მავისი |მათე, 2, 13|;

„არა ყრთა დივიზიონ სიყვარელ ვგე“ | მათე 19, 11 |;

„დაჰკხენით უაძარი ესე და შეხამება ღვთა აღვადგინო იგი“
| იოჯ. 2, 19 |;

„უფალო, მღვს მომეყ ნის პური ესე“ | იოჯ. 6, 34 |.

მრავლობითი რიყხვი

„ვის ვამსგავსენე კაცნი ესე ამის ნათესავისანი“ | ლუკა 7, 24 |.

„ვმ დაახრუნდა იმ სიყვარული ესე“ | მათე 19, 1 |;

„აღავსენით ხანყაუდნი ვგე წყლითა“ | იოჯ. 2, 7 | და სხვა.

ამგვარიანად: ძველს ქართულში სამღერული მსამღერელის
ითანხმებებს ბრუნვათა და რიყხვი. ეს წესი მუკიყვდაა დაყუ-
ლი წართანიან მრავლობითათან, მაგრამ შეთანხმება რიყხვიში
არა გვაქვს, თუ სამღერული მრავლობით რიყხვს — უბ ნიშნით
აწარმოებს.

სახელის მიერ სახელის მართვა ბრუნვაში

ნათესაობით ბრუნვაში დახმული მსამღერელი შეიძლება
ნინ უსწრებდეს სამღერულს. ასეთ შემთხვევაში შეთანხმებას
ადგილი არ ექნება. გვექნება სახელის მიერ სახელის მართ-
ვა ბრუნვაში. ეს გულისხმობს სამღერულის მიერ მსამღერელ-
ში იხეთ მე მოქმედებას, როდესაც მსამღერელი განსამღერულ
ბრუნვაში შეყწყობა სამღერულს.

ჩვეულებრივ ასეთი შემთხვევა მაშინ გვაქვს, როდესაც
მსამღერელად აჩვენითი სახელია გამოყენებული.

მართვის დროს სახელის დაქვ ემდებარება ხედება ნა-
თესაობით ბრუნვაში;

ანსებოთ ხაბუდი ანსებოთს მხანღუნჯად:

"უ ანა მისეფ დანგისა კოფორი" / მათე 5, 26 /;

"მსგავს ანს იგი კაცსა ხაბუთსა უფარსა" / მათე 1,

"ნ ანს თბემისა ადგოდ" / მათე 27, 23 /;

"ე მგა ყოლად გეხუა ძმის ყოლი" მათე 6, 18 /;

"ო ჟეს მკედართა ისმინენს სოფევანო ძისა ღმრანი"

[მოვ. 5, 25] და სხვა.

111. ბმნიხა და საბერებოხ მენწყობა

A. ხუბიქქუთან ბმნიხ მენწყობა ჩიყხუქი

ქვემდებარე-მეშახმენილხა და დამაფრება-მეშახმენილხ
ქრთიქრთობიხ საკოთხი ურე-ურთი ძიჩიოთადი საკოთხთაჯანოა,
ნამდენადღაყ მათ მორიხ სანუჩიქრთო მანუიხ გვეჩიღო ჩიყ-
ქი მენთანხმედაყ გვაქვს.

მანუიხ საკოთხი ქვემოთ ვანეიხიღაყთ. აქ ჩვენ ჯიჩ-
ქრეხეხეხი ქვემდებარე-დამაფრებათან მეშახმენილხ ჩიყხუქი
მენწყობიხ საკოთხეხი. ამ საკოთხიხ გარქვევქიხათუიხ ყუჩადღე-
ბა უნდა მითქვეს: ა/ჩიოთაა ვამოხაფუელი ქვემდებარე-დამაფრ-
ბიხ მჩადელობოთა - ბ'თი თუ - უბ'თი და ბ/ჩოგოჩიო მათი
სანგაქხუჩი ძადა?

ჩოგოჩი ნამევენეხი თუ, მჩადელობოთი ჩიყხუიხ აღმნიშ-
ნეღად იჩი სხვადახხვა სუფიქსი მოგვექოება, უხენი - ბ-
და - უბ-ი .

ბ-ნიშანი მხოლოდ საბერებოთხა და წოდებოთ ბჩუნეებ-
თან ვებედება, - უბ-ი კი ვეღად ბჩუნეაში დანუიქხ მხო-
ლობოთიხ ფუქს.

ჩვენთუიხ სანეფრეხოთ საბერებოთი, მოთხრობოთი და
მითვმიოთ ბჩუნეები, ჩადგანაყ მხოლოდ ამ ბჩუნეებში ვებე-
დებოან ქვემდებარე/საბერებოთი , მოთხრობოთი/ და დამაფრ-
ბები/საბერებოთი, ნიფრეხიოთ/ .

ორივე ეს სუბიექტი ერთი ფუნქციის მატარებელია, მაგრამ სხვადასხვაგვარი სინტაქსური ძალის მქონეობა: მრავლობაში დასმული -
 ებ ნიშნის სახელი, სუბიექტი იქნება ის, თუ ობიექტი, ხუდ ერთია, შემასმენელს რიყხში ვერ ითან-
 მებს. ეს ჩვეულებრივი და აუცილებელი წესია ძველ ქან-
 თულში; თუმცა გვაქვს ამ წესის დარღვევის შემთხვევები, მაგრამ ეს იშვიათია. მაგ. ვხვდებით: "ხუდში იგი არაწლ
 მხედვილეს მას" / მარჯ. 3, 11/, მაგრამ იქვე გვაქვს: "განვი-
 და ხუდები იგი" / მარჯ. 5, 13/.

თუ სუბიექტი მრ. რიყხის -ნ/თ ნიშნითა წარმოდგე-
 ნილი, შემასმენელს ყოველთვის შეიწყობს რიყხში. აქ სხვაო-
 ბას არ ქმნის არც მშნათა დაყოფა გარდაუვად-გარდაშადე-
 ბად, არც პირის რაოდენობა მშნაში და არც ფრწათა დაყო-
 ფა ხერხების მიხედვით.

გარდაუვად მშნებთან / ერთმნიშვნელო, ორმნიშვნელო / მდგომა-
 რეობა მარტოვია: სუბიექტიცა და ობიექტიც / ორმნიშვნელობა /
 უხვდელად არის წარმოდგენილი / სუბიექტი-სახელობითი,
 ობიექტი-მიყვმიითი /; გარდაშადელი მშნები კი მწკრივთა შე-
 ორე ხერხაში სუბიექტს შეიწყობენ მოსხრობით მრუნვაში
 და ობიექტებს სახელობითსა / პირდაპირს / და მიყვმიითი / რიბს /.

აქ ჩვენ წარმოდგენილი გვაქვს რიყხში შეწყობის
 შემთხვევები ხერხების მიხედვით. თითო ხერხიდან აღებუ-
 ლია ორი ან სამი მწკრივი, ხოლო მესამე ხერხის ფრმები-
 დან მხოლოდ აურმყობითი პირველი.

მაგალითები:

ა) სუბიექტისა და ენაშვირისანი მშენის ურთიერთობა:

აწმყო

"გულის სიფყვანი მრავალნი მოვლენან გლთა თქნთა"

|ლუკა 24, 38|.

"ძმანი შენნი ვანიგშე ღვანან" |მარკ. 3, 32|!

წყვეტილი

"აჰა, მოგუნი აღმოსავალით მოვიდეს" |მათე 2, 1|;

"ბ მოწაფენი იგი წარივიდეს" |მათე 21, 6|;

"შეკრბეს მღვდელთმოდურანი და ღარიხვედენი" |მათე 27, 62|

და სხვა.

ხორმუბითი

"მოვიდეს იგი/მოვიდეს იგიანი" |მრავალნი მოვიდეს-

იანი ხახვიითა ჩემითა| |ლუკა 21, 27|.

თნიშინიანი ვანიღაუვადი მშენები:

აწმყო

"ესმეა ენოვა ვეფმონი იღებთან ხუბვიითა შენითა" |ლუკა 10,

1 | ვიღებთ მხოლოდ მესამე შინის ღონებზე.

წყვეტილი

"და შევწყადნეს იგინი ი 3 ხ" / მათე 20, 34 /;

"და ეხსნეს ყ ნი ესე სიწყყანი გუღხა თ 3 ხსა" / ლუკა 2, 51 /;

"მაშინ მოუჯდეს ი 3 ხ ი მ ით ფარისებვედნი" / მათე 15, 1 /.

არპირიანი გარღამავალი მშენებნი:

ანწყო

"ბ მოწაფენი მ ნი ქამენ და სუმიენ" / ლუკა 5, 33 /;

"შეფენი ეყნისანი ურეთგან მიიღებენ ხარკსა ანუ მუერსა
მათსა?" / მათე 17, 25 /.

წყვეტილი

"და აღიღეს ნემსი ნამუსხრევი ათორმეტი გოგონი" / მათე 14, 20 /;

"და გამოაგდეს იგი მიერი სავენა ჯით" / მათე 12, 8 /;

"და სხვათა ქაბუკთა შ გ იმურეს იგი" / მარკ. 14, 51 / .

ბოღმეობითი

"ჩღთა... იხმინთან სიწყყაღ და შეიკრძაღთან და ნაყოფი გა-
მოიღიან მოთმინებითა" / ლუკა 8, 15 /.

~~Handwritten scribbles~~

სამპირიანი მშენებნი:

წყვეტილი

"მოკვეთარეს მას კაყი ყრუ და ეშმაკველი" / მათე 9, 32 /;

"ელამინდი შენამული შეკმოსეს მას" / მათე 27, 28 /;

"განმარტყვის მან ქლამინდი იგი" / მათე 27, 31 /;

"პეტროს მან მწყობა მიხსა" / მათე 4, 10 / და სხვა.

ნართანიანი ხუბიქცი ყოველთის ითანხმებ მმნახ
/ მემახმენდეს / რიყხეში, მაგრამ გვაქვს შინაანსობრივი მგ-
თანხმების შემთხვევები, ე.ი. ისეთი შემთხვევები, როდესაც
ხომრადე გრამატიკული ნიშნით კი ანაა გამოხატული, ანა-
მდე რნი ან მეთი სახელით, ოღონდ ეს ხედა მაშინ, რყა
ხუბიქცი ყოყბადი არხებაა, მაგალითად, "ეჩუენნეს მან
მონე და ელია" / მათე 17, 3 /, მდრ. "უბრძანებენ მტე^ა და პა-
ტრიარქი მოუქუელთა შრომისათა" / "კომენი" 76, 31 / და სხვა,
მაგრამ გვაქვს: "მჩაჯად არხ ქალაქები და ხოდეები მუე-
ყანახა მან ჩრდილო^ახახა" / კოე. ხაბ. 55, 9 /, "არხ ქალაქ-
ბი იგი და ადგილები ხაბრძანებელად ქრისტე^ა ხ მახეჩრ^ა"
/ იქვე 56, 5 / და სხვა.

შოგჯერ კრებოთ სახელები მემახმენდეს მრადე-
ბით რიყხეში ითანხმებენ, ახეთი: "და მვეხუელად ყ^ან
ერმან იხილეს იგი" / მარკ. 9, 15 /; "იხილეს რად ესე ერმან
მან" / მათე 9, 8 / და ა.შ.

დროთა მესამე ხერიო

თუნიშობოთ I

მესამე ხერიოს მსჯილთა თაუისებურება იმაში მდგო-
მარეობს, რომ სახელთა მენყობით გარეგნულად ერთმანეთს
პვეანან გარდაშავალი და გარდაუვალი მმნები, რამდენა-
დაც, მსგავსად ონიონიანი გარდაუვალი მმნებისა, გარდაშა-
ვალი ონიონიანი მმნებიც სახელებს მენყობენ სახელ-

ლმბიასა და მიყვმით ბრუნვაში, სამეიჩიონებო ეო კარგავენ
ენთ პიჩს, იქყვეიან რმეიჩიონებოღ და ხაბერლმბით-მიყვმით
ბრუნვებში დასმურ ხაბერებს მეიჩყობენ. ამათგან რიყბვეში
ითანბმებს მბოლოდ ხაბერლმბით დასმური ხაბერი.

მრავლმბით რიყბვეში დასმური მეხამე ხერიჩს ჟოჩმებო
ჩვენს ძველში აჩ გვხვეღბა.

ბ. ხაბერლმბით დასმური მბიეჭვის მიერი ბმნის მეწყობა
რიყბვეში

||
ყნობილია, რომ ხაბერლმბით დასმური მბიეჭვი ბმნახ
ითანბმებს რიყბვეში და აჩენს -უნ ნიშანს, რომელიც ხმინად
ხათანალო ჟონვეტოკური მთვლელების მეღვეად -ბ¹თი წარმო-
ღვინება.

ანნ. ჩიქობავას გარევეული აქვს -უნ ხედიქის ჟუნქ-
ციიხა და წარმომბის ხაკითბი/ჩით აჩის წარმოდვენილი
მრავლ. ხაბერლმბით დასმური მონ. მბიეჭვი" და "მარცვიო
წინადაღების პრობლემა", ამიყომ აქ მბოლოდ რჩილოდ მე-
ნიმეწით ექმავყოღღებით.

1/ მხვეღველმბით მათქს მრმებო: აქად. ა. მანოძე, ხეობიეჭვ-
ჩი პრეფიქსი მეორე პიჩიხა და მბიეჭვიჩი პრეფიქსი მეხა-
მე პიჩიხა ქაჩთერ ბმნებში, ცფ. 1920, წ. გვ. 24-41; ძველი ქაჩ-
თური ენა § 38. ნ. მარჩი, Граммат. древнеит. груз. яз. 1925.
ანნ. ჩიქობავა, მარცვიო წინადაღების პრობლემა ქაჩთერში 1,
1928, წ. გვ. 210-286; ჩით აჩის წარმოდ. მრავლ. ხაბერ-
ში დასმური მონ. მბიეჭვი ძველს ქაჩთერში, "ცფ. უნ. მოამბე",
IX, 1929 წ. გვ. 107-119.

შმნაში - 25/ || ნ/ ნიშანს აჩვენს საბჭოთაოთში დასმული მ.
 ფორფურის ობიექტი, ¹ თუ ის 6 თი წარმოებულ შრავლობით
 ჩიხებშია. საბჭოთაოთში დასმული მონოფორფურის ობიექტი
 ვააჩნია მეორე ხერხის შმნის ფორმებს, ისეუ შაშინ, ჩოდე-
 საუ შმნა ვარდაშავალია. ამ შემთხვევაში მნიშვნელობა
 ანა აქვს იმას, თუ ჩამული პირია ობიექტი ან ხუბიქტი
 | პირველი, მეორე, თუ მეხამე |.

მოგვეყავს მავალითები:

ა/ ხევეფილი

"ანაჟინ დაშიდგინნა ჩნ |მათე 20, 7|;

"იოჟანე ნათლისმეფემდამან შომავლინნა ჩნ მეგრდა/ლუკა 7,
 20|;

საქვეთი ქალაქისნა უფალსათო/ქვეთი/საქვეთი

და შეჩიბნა ვლნი მღვდელთმძღვანნი და მნივლობარნი"
 |მათე 2, 4|;

"იბოლნა ჩაღ უკუე შრავალნი ფარისვევლნი და საღვე-
ვევლნი" |მათე 3, 7|;

| ძველს ქართულში ნახებლარი შმნებს ვნებითის სანარმოებ-
 ღარ მთელიოდა ნიშანი-6 -, ჩომელიყ ნარჩარა თანხმოუნ. შემ-
 დეგ ღ"ს სახით იყო წარმოდგენილი/ის. 2544. ავ. შანიძე, წა-
 საბველანი შმნებო ქართულში, "ფფ. უნივ-ის მოამბე", № 1, 87.
 37-38/. პროფ. აღბანაშვილს ვნებითისურელი - 6 - და საბველ-
 ბითში დასმული მონოფორფურის ობიექტის შრავლ. ნიშანი - 25
 | || ნ/ ვაიფივებული აქვს. ნ. "შენიშვნა ძველი ქართლის
 შგახებებ", "ივერიკა", 1893 წ. № 275.

- "ճ ճառնից ճի՞նքը ն Երուսաղեմից | մատյ 7, 25/;
- "ճա ճոջնա սեղանի մը ճոջնից | մատյ 20, 6/;
- "ճա ճոջնի ոգի մը ճանիցն ճոջնից | մատյ 2, 26/;
- "ճ տալիցն... ճոջնիցն ոգիցն" | լույս 4, 40/;
- "ճա ճառնիցն ճոջնի մատն ոգն ճն" | մատյ 26, 50/;
- "ճ մատ մը ճոջնիցն ճոջնի մատն" | մատյ 1, 18/;

ճ/ ճոջնիցն

- "ճոջնիցնիցն ճոջնա սեղանի մ՞ջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն" | մատյ 12, 45/;
- "ճա ճոջնիցնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն" | մատյ 4, 32/;
- "ճա ճոջնա սեղանիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճա ճոջնիցն ճոջնիցն" | ուղյ 10, 3/;
- "ճա ճոջնիցն ճոջնիցն ոգի ճոջնիցն, ճոջնիցն ճոջնիցն" | ուղյ 10, 4/;
- "ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն" | մատյ 15, 2/;
- "ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն" | ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն" | մատյ 29, 5/.

ճ/ ճոջնիցնիցն ճոջնիցն

- "ճոջնիցն ճոջնիցնիցն ճոջնիցն ոգի ճոջնիցն ճոջնիցն" | մատյ 9, 18/;
- "ճոջնիցն ճոջնիցնիցն ոգիցն ճոջնիցն" | մատյ 3, 18/;
- "ճոջնիցնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն ճոջնիցն" | մատյ 6, 14/;
- "ճոջնիցն ճոջնիցնիցն, ճոջնիցն ճոջնիցնիցն" | մատյ 10, 40/;

"მამონ მთხუნუნ აქნ ჭინსა და მთხუნუნ აქნ" / მათე 24, 9 /
და სხვა.

მამონი სახელმწიფო დასმული მბრძოლის რიგების ნიშანი
მამონადაა, როდესაც მბრძოლეთა ჩამოყვლა გვაქვს და ეს მბრძო-
ლები ყოყმანით/ჩვეულებრივ აღამიანებთან/, "და წარიყვანნა
მეფე და კაპო და იოანე მის თანა" / მარკ. 14, 23; ლუკა 9, 28 /,
მტრ. "წარიყვანნეს ყრმები და ძეგები" / "კომენი" 36, 18 / და
სხვა, მაგრამ გვაქვს: "რეხ იხილა პირები იგი მათი და სრულ-
ლები სვილები" / "კომენი" 38, 15 /.

თუ წ "არიანი მბრძოლი / სახ. ბრ. / მამონი - ენ / წ / ნი-
შანს აჩვენა, - უბ "იანი ვერ აჩვენს."

მრავალმთის - უბ ნიშნის სახ. დასმული მორფოლოგიური
მბრძოლი არ ითანებებს მამონს რიგებში:

მაგალიტები.

"და იხილა მუნ მგონებნი" / მათე 9, 24 /;

"და იხილეთ ყანები" / იოან. 4, 35 /;

"მითაღვიწეს მათ ნაყები" / იოან. 6, 24 /;

"აღიღეს ქვები პურიდა მათ" / იოან. 8, 59 /;

"არსა სოფელმან ამან დაიყვია აღწერილი სიგნები" / იოან. 21, 25 /;

C. პირველი მბრძოლი პირი და რიგები

პირველი მბრძოლი პირის თავისებურება იმამი მდგომ-
მარეობს, რომ, ერთის მხრივ, აქ შემონახულია წინააღმდეგობრივი
სათვის საფარად ფორმების განდამონაშთი და, მეორეს მხრივ,
მოგვიჩვენებს მისი მბრძოლი დასმული მბრძოლის რიგების გან-
რევა. აქ ჩვენ გვაქვს ორი ნიშანი : მ და გ / მ / გ /
სადაც უკანასკნელი პირველი მბრძოლი პირის მრავალმთ
რიგებში მისთვის მისთვის.

სათანადო რიყენაჲ რამი აღნიშნულია: "ჲუ პრეფიქსით სავ-
 რისხმევია "მე" და "მენ" | | "თქვენ". ორსავე პირს სავუთა-
 რი მ-და გ-ნიშანი ვააჩნია. როგორც ამ დარღვევა მსგავ-
 ხედა, ისე ფუნქცია ვვაბედე იგებს დაუშვათ, რომ: ჲუ - ნიშნით-
 მდგარი გ-^მე-ვ-ი-გ-ვ-მ იყავს | | და | პირის ობიექტურ
 პრეფიქსებს".

პროფ. ალ. ყავაჩიას ობიექტურნი პირველი პირის ნიშანი
მ- მიაჩნია, როგორც სუბიექტურნი პირველი პირის ვ- პრეფიქ-
 სის დამხატვიანი ვაჩიანდო. მისი სიტყვებით რომ ვთქვათ- W
 и მ - суть мест. 1-го Л. И, без сомнения, они одного происхо-
 ждения, хотя функция их различны".

ვ. დობრეას აღნიშნული აქვს, რომ "Древнегрузинский и
 сванский языки с несомненностью свидетельствуют о том,
 что ჲუ ~~მე~~, ~~ვაჲ~~. მე - მე - является весьма древней
 формой префикса в этих языках; в такой же мере древней,
 как и сама категория инклюзива-эксკლзива в сванском".

როგორც შემთხვევა ნიშნებს, პირველი ობიექტურნი პირი,
 თუ ის მხავერდითი რიყვშია დახატვი, აჩვენს მდგარი მ-და
ჲუ - | | მე - ნიშანს, სადაც ჲუ | | მე - მხავერდითი რიყვში ვვაბე-

1. ვ. დობრეა, სავსენი რვა, 1, 1931, გ. 33, 26
 1. ა. ყავაჩი, О грамматическое литературе груз. яз., 1873 г.
 стр. 95.

2. В. Дондуа, Категория инклюзива-эксკლзива в сванском и
 ее следы в древнегрузинском, ქს. "Памяти акад.
 Н. Я. Марра" 33. 148.

ღება, მ-კი მხორმობითშიც გვხვდება და მინავლობითშიც.

ისმება კითხვა: ჩოგორი უნდა აიხსნას შინადრეუნი და მ-სა და გუ//გუ პრეფიქსების არსებობა მინავლობით რიცხვში?

ობიექტის მინავლობით რიცხვის პირველი პიროს ნიშანი მდგება გ-|0 2/ და მ-|0 1/ ნიშნებისაგან. მინავლობითის ახლო ნიშანი თავდაპირველად მხოლოდ 1 და 1 პირობის ერთობის გამომხატველი უნდა ყოფილიყო; ჩანს მდგება 1 და 1 1 1 პ. აქაც მსგავს მდგომარეობასთან უნდა გვექმნეს ხაფ-მე-მეოძლება ვივარაუდოთ, რომ 1 და 1 1 1 პ. ერთობის აღმნიშვნელად მ¹ და მ^{1 1 1} ნაერთი გვექმნება და მ^{1 1 1} შემომადე კ- ფონეტიკურად ვაუჩინებდა და მონათლავიერი ღივებულებაც და-კარგა.

ახე და ამგვარად გუ//გ¹ მხოლოდ ინკლუზიურის მნიშვნელობა უნდა აქონოდა, ექსკლუზიურის სათვის უნდა ყოფილიყო მ- | *მ|მ|¹.

ა/მავალითები გუ//გ¹ ინკლუზიურისა:

გუჩქუახ|1-1 3. | : "უკუთუ ვთქუათ მყუთ იყო, გუჩქუახ ჩნ" | მარკ. 11, 9 |;

გ 33 მან|1-1 3. | : "ჩაღ ხაღა გ 33 მან მონამენი?" | მარკ. 169 |;

განდავ 3 გორგოს|1-1 3. | : "და იყყოღეს ურთიერთას: ვინ განდავ გ 3 გორგოს ჩნ ღოღი იგი კარისა მისგან ხაფდავისა?" | მარკ. 16, 9 |;

გ 3 მჩანებებს|1-1 3. | : "ჩუსიკანე დედამან მათ ყრმათამან მქა ვღითურთ თავადი გეუ მუფო ეშმაკ არს და გ 3 მჩანებებს ხხუათაეა ეშმაკთა მსახურებად" | "კომენი" 148, 97 | და სხვა.

1/ მდრ. ვ. თოფურიძე, სვანური ენა, გვ. 27. ა. შანიძე, თრგვინი ვიკიპედიაში. სრულად ქ. სვანური "ნელინადრელი" 1-11, გვ. 373-4 (მ. შ.)

ბ/მავადითები შ"ს | < * 33/|33/ ექსკლუზიურობისა:

მომყვ ან |1-111 3./: "პური ეხე ან ი ანსობისა მომ-
მყვ ან დღეს" | მათე 6, 11/;

შეშინვანებ ან |1-111 3./: "და ნუ შეშინვანებ ან გან-
ხადებდა, ან მი } ხენ ან ბონოვობაგან"
| მათე, 6, 13/;

მარქუ ან |1-111 3./: "მოდურაი... მარქუ ან, ჯერ ანსა
ხარკი მიყვამად კვიხარსა?" | მათე 12, 14/;

მომავდინნა ან |1-111 3./: "იოვანე ნათლისმყვმედმან
მომავდინნა ან შენდა" | ლუკა 7, 20/

შემძინენ ან |1-111 3./: "მქვს მქვლთა უფალსა: შემძინე
ან ხარნმუნოვება" | ლუკა 17, 5/ და სხვა.

ჩვენამდის მოღწეული ძველები ჩვენას განიყდინ
ამ საკითხში. ინკლუზიურ-ექსკლუზიურ ფორმებს მნიშვნელო-
ბა დაკარგული აქვთ და ფორმებიც აღრეულია. მავადითად,
შევა და რით ერთმანეთს ჯრუჭისა და აღმის ოთხთავები:

- ჯრ.: "მოდურაი! მოსე ეხრე და მინერა ან
- აღიში: "მოდურაი! მოსე ეხრე და გ 3 ნერა ან } მან. 12, 19;
- ჯრ.: "შეშინყად ენ ან, უფალ, ძო მ დინსო } მათე 20, 3
- აღიში: "შეგ 3 წყადენ ან. } და სხვა

და მაინც ამ "ინკლუზიური ფორმასთან" უვარიულობთ მშნის
შეთანხმებას რიყბვიში, ჩადვანაც ამ ფორმასი უჩინთა ნიშ-
ნების კომბინაციისა ერთმანეთში შეყვის წარმოდგენას იძლე-
ვა, ამიტომ უდიერობთ ამ შემთხვევაში მოჩუროლოგური

მბივიცი "ჩუენ"ითანხმებს მშნახ ჩიუხვში.მაგალითები:

ანმყო

მივის მე/გ₃ვის ჩნ: "მაშა გ₃ვის ჩნ აზრამამი" | მათე 9, 19 |

მნებავს მე / გუნებავს ჩნ: "აჩა გუნებავს მეუფებალ
მაგისი ჩნ შნ " | ლუკა 19, 14 |

მი₃ მს მე / გ₃₃ მს ჩნ: "ჩალ ლა გ₃₃ მს მამებალ , ჩნ
გუნემის პირისაგან მისიხა" | ლუკა 22, 71 |

გამომიყბადებ მე | გამომგ₃ ყბადებ ჩნ: "ჩ- ჩნ გამომგ₃ ყბა-
დებ თავსა შუნსა და აჩა სოფელსა" | იოან. 14, 22 |

მაქუს მე / გუაქუს ჩნ: "მიუგეს მათ პურიათა:,, ჩნ შქუელი
გუაქუს" | იოან. 19, 7 | და სხვა.

ხყუვილი

მესმა მე / გუნსმა ჩნ: "ჩნ გუნსმა მაგისი სოყუბალ " |
| მარკ. 14, 58 |

აღმიდგინა მე | აღგ₃ დგინა ჩნ: "აღგ₃ დგინა ჩნ ჩქა ყბორე-
ბისალ " | ლუკა 1, 69 |

მასწავე მე / გუასწავე ჩნ: "გუასწავე ჩნ ლყუბალ" | ლუკა 11 |

მოთხარ მე / გ₃ თხარ ჩნ : "გ₃ თხარ ჩნ: "ვიჩა ხარ მეწე?"
| იოან. 1, 22 | და სხვა.

მომავალი:

მჩქუას მე/გუჩქუას ჩნ: "უქუთუ ვთქათ მეყით, გუჩქუას ჩნ
| მათე 21, 25 |

განდამიგონეობს მე |განდამიგონეობს ჩნ: " და იცყოფეს ურ-
თიერთას: ვინ განდამიგონეობს ჩნ ღმრთი იგი კა-
რისა მიხვან ხაფლავისა?" |მარკ. 16, 3/ და 16 ვა.

მონაფლოგონური ობიექტი "ჩუენ" |მიოყ. | ვერ ითანხმებ
შინას ჩიუხეში:

მომეყ მე |მომეყ ჩნ: "მური ესე ჩნი არსობისა ღ მომეყ ჩნ"
|მათე 6, 11/;

მარქუ მე |მარქუ ჩნ: "მოძღუარი... მარქუ ჩნ, ჯერ არსა
ხარკი მიყემაღ კეიხარისა?" |მარკ. 12, 14/;

მაუნყა მე |მაუნყა ჩნ: "ჩნ იგი უფალმან მაუნყა ჩნ"
|ლუკა 2, 15/;

აღმიშენა მე |აღმიშენა ჩნ: "მან აღმიშენა ჩნ" |ლუკა 7, 5/;
მომყა მე |მომყა ჩნ: "ჩნ მან ესე ჯერლმრდი მომყა ჩნ"
|იოჲ. 4, 12/;

მრქუას მე |მრქუას ჩნ: "უკუეთუ ვაქათ, ვღ მყუთ იყო,
მრქუას ჩნ |ლუკა 20, 6/;

მიხარის მე |მიხარის ჩნ: "ჩნ მყოიღეს და მიხარის ჩნ
ვღნი" |იოჲ. 4, 25/;

მეცყოდა მე |მეცყოდა ჩნ: "ერი იგი მეცყოდა ჩნ" |ლუკა 24,
32/ და 16 ვა.

დ. მეორე ობიექტური პირობა |მიოყ. ბრ-ში დახმული

ჩ ჩიუხეში

მონაფლოგონური ობიექტი "თქუენ" |მიოყ. | ვერ ითანხმებ
შინას ჩიუხეში:

აწმყო

მე გუფყ 3 მენ/თქუენ: "მე გუფყ 3 თქნ" / მათე 5, 22; 5, 34;

5, 39; 5, 44; 6, 5; 6, 29 და ა.შ. /;

მე გაბარებ მენ/თქუენ: "აჲა ეხერა, გაბარებ თქნ სიბა-

რულსა დიდსა" / ლუკა 2, 10 /;

მე წარგაჯი ინებ მენ/თქუენ: "მე წარგაჯი ინებ თქნ მკადრ"

/ იოანე 4, 38 / და სხვა.

წყვეტილი

მან გამყნო მენ/თქუენ: "ხ- თავედ მან მიუგო და მქადა:

ჲნი გამყნო თქნ მოხე: " / მარკ. 10, 9 /;

მან მოგყა მენ/თქუენ: "არა მოხე მოგყა თქნ ჰური მყუიო "

/ იოანე 6, 32 /;

მე მიგყე მენ/თქუენ: "აჲა ეხერა, მიგყე თქნ ჰედმწიფებად "

/ ლუკა 10, 19 /;

მომავალი / კავშირებიანი !!!

მეგვიძინოს მენ/თქუენ: " და ეხე ყლი მეგვიძინოს თქნ "

/ მათე 7, 33 /;

მე გკითხო, ვითხრა მენ/თქუენ: " გკითხო მეყა თქნ სიფყუა-
ერითი, უკუეთუ მითხრაჲ მე, გკითხრა თქნ " / მათე 21,

24 /;

გჩქუახ მენ/თქუენ: " მაშინ უკუეთუ ვინმე გჩქუახ თქნ "

/ მათე 24, 29 /;

გორუენო შენ/თქუენ: "გორუენო თქნ, ვინა იყოს მსგავს"
|ლუკა 6, 47|;

მე მოგვედინო შენ/თქუენ: "და აჲა ვსენა, მე მოგვედინო
თქნ/ლუკა 24, 49| და სხვა.

ღ. მესამე ობიექტური პირი/მოყ. ბრ. დასმული/
და რიყხვი

მესამე ობიექტური პირი |მოყ. ბრ. დასმული| მშნას რიყხ-
ვში ვერ ითანხმებს.

მაგალითები:

აწმყო

"ვეთროვანნი ვანმდებოან, ვრუთა ვსმის"|ლუკა 7, 22|;

"ყოველინიჲსა ჰყუარობენ მოყუარეთა მათთა|ლუკა 6, 32| და სხვა.

უნყვეფელი

"და უკ³ რდა ვსე ყლთა" |ლუკა 1, 69|;

"რლთა აქუნდა იგი"|ლუკა 7, 14|;

წყვეფელი

"რლთამე მიერ მდგომარეთა ვსმა"|მარკ. 15, 35|;

"მოუნოდა იოვანე რჩთა მოწაფეთა თჳსთა"|ლუკა 7, 19| და სხვა.

სხვათა და სხვათა რეკონსტრუქციები.

ფ. შინის მენყობა საბერძნეთს

შინის შინთა შოგარი დაბასიანობა მსუყმური აქვს
ბრ. ყაგარებს თავის "Сравнительный обзор морфологии
иберийской группы кавказских языков" — ში, მაგრიამ აქ არაა
შინები დაჯგუფებულნი სუბიექტური და ობიექტური ნიშნების მი-
ხედვით.

ამ მხრივ ჟურნალურადი გამკვლევეები აქვთ აკარ.

ბ. შინს /"основныя таблицы к грамматике древнегрузинского
языка", С. Петербург, 1908 г.; Грамматика древнеит. грузинско-
го языка", 1925 г./; აკარ. ა. შინიძეს /"სუბიექტური შინების
შეიქმნე შინისა და ობიექტური შინების შეხამე შინისა ქანთ.
შინების", ფფ. 1920 წ.; "ქანთქი და შინების" 1930 წ. და სხვ./;
აკარ. ანს. ჩიქობავას /"შინების ნიშნების შინების ქან-
თქი ში", 1928 წ.; "ჩი თავისებურებანი დაბასიანობის ქანთქი
ენის აგებულებას"; "შოგარი ენათმეცნიერება", თბილისი, 1935,
1939 წ.; "ქანურის შინების ანალიზი", 1936 წ. და სხვა/,
შინო. ვ. თორნიკის /"სუბიექტური ენა", 1931 წ. და სხვა/.

ამავე მკვლევარებს განხილული აქვთ შინთა შინთა შინთა-
ნიშნისა და შინთა შინთა მენყობისა და უნაყოფიანობის სა-
კითხები.

უნაყოფიანობა, რომ შინთა უნაყოფიანობა არაა თავისუფალი;
სუბიექტისა და ობიექტის ყველა შინი არ მენყობა უნაყოფი-
ანობას.

როგა სუბიექტად ნაშრომდენილია შინთა შინთა:

- 1 შინი, ობიექტად შეიძლება იყოს 11 ან 111 შ.
- 11 " " " " " 1 ან 111 შ.
- 111 " " " " " 1, 11 ან 111 შ.

66666 მემორება მემორება: როცა მბიგედად არის
 I პირი, ხუბიგედად მემორება იყოს II ან III პ.
 II " " " " I ან III პ.
 III " " " " I, II ან III პ.

იმის მიხედვით, თუ რამდენ სახელს ვაჩვენებთ მშენის
 სტრუქტურა, ვაქვეს უნათ, მნი ან საშინიანი მშენები. მაგრამ
 სახელთა ყოველგვარი მენყობა არ მქმნის მშენაში პირს. ეს
 ასე რომ იყოს, მაშინ ჩვეულებრივი მოვლენა იქნებოდა რაბ,
 ხუთ ან მეტიპირიანი მშენები. სახელის მენყობა, რომ მან პირი
 ვაჩინოს, უნდა იყოს ვამოხატული სათანადო მორფოლოგიური
 ნიშნით, სუბიექტური ან მბიგეტივით. მემორება სახელი არ
 იყოს ვამოხატული მშენაში მორფოლოგიური ნიშნით, მაგრამ
 პირს მაინც მქმნიდა; ეს ხდება მაშინ, როცა ვაჩინოს ნი-
 შანი მენყენარებელია ფონეტიკური მოვლენების ნიკადავებ, ან
 ვადაქმნებელია ისტორიკად.

აქად. ა. შანიმე მშენებს მყოფს აბსოლუტურად და რე-
 ლატივად.

აბსოლუტური ფონმა უნათიანი მშენებს ვაჩვენებთ. ასე-
 თი მშენები თავიანთი ხინვაქსური კონსტრუქციით აბსოლტუ-
 ნან იმ უნების მშენებთან, რომლებიც აჩამოლიპინსონაღური
 /რუსული, გერმანული, ინგლისური და სხვა/. ასეთ მშენებთან
 მბოლოდ სუბიექტია დაქვემნიებელი თავისი მორფოლოგიური ნიშ-
 ნით. ასეთი მშენები ვარდაუვადებია.

რელატიური მშენები რ ჩვეუად იყოფიან: ვარდამაველებად
 და ვარდაუვადებად. ვარდაუვადებია ისეთი მნიანიანი მშენები,
 რომლებიც სუბიექტს მუდამ სახელმითში მენყობენ და
 მბიგეტს - მუდამ მთყვინითში.

განდამავლებია. ისეთი რედაქციური მშენებნი, რომლებიც
ბრუნვავდავად სუბიექტსა და ობიექტს/ობიექტებს/შვი-
წყობებს.

ერთპირიანია მშენა, თუ ის ვამოხადავს მხოლოდ სუ-
ბიექტის პირს. სუბიექტის პირის აღნიშვნა მშენაში ხდება
პრეფიქსის/ი და /ი პ./ ან- სუფიქსის საშუალებით/ი/ი/.

პირველი პირის სუბიექტური ნიშანია ვ-პრეფიქსი, მე-
რე პირისა - ხ-, ჰ-, ჰხ-/განდამავალი საფუძვრი/და ს-; მესა-
სამე პირისა - მხოლოდითი რიცხვისათვის -ა-, მ-, ნ-, ხ სუ-
ფიქსები. და მრავლობითისათვის -ებს-, ებ-, ან-, ებ სუფიქსები.

უკანასკნელი უჩვენებენ როგორც პირს, ისე რიცხვსაც.

სუბიექტის მრავლობითობა მშენაში სათანადო მონაცემთ
აღნიშვნება, ეს ნიშნავს სუბიექტის მიერ მშენის რიცხვი
შეთანხმებას.

რატომ უნდა ვუწოდოთ პირის ნიშნის გარენას? "მე ვ-ში",
"შენ ვ-ში", "იგი ვი-ს". ვ-ში"ში ვ-უჩვენებს, რომ დამანაკი
გხება პირველ პირს, ვ.ი. სუბიექტად პირველი პირია ნაგულისხ-
მევი, მაშასადამე, ვ- სუბიექტის პირველი პირის ნიშანი.
სუბიექტს/სახელს/ან გაანია პირის კატეგორია, მას ან
შე უძლია იგი განამატკუდად ვამოხადავს თავისში: "მე, მოძლუა-
რი, ვში", "მოძლუარს" ან გაანია პირის კატეგორია, მაგრამ
სიფყვათმეწყობაში "მე ვ-ში", მე-მ მშენა განკვეთილი ფორმით
შეიწყვა; მოთხვა მშენა პირველ პირში ყოფილიყო და გაურინა
მას პირველი პირის ნიშანი.

სუბიექტმა მშენისაგან მოთხვა ისეთი ფორმა, რაც თუ ით
მას ან გაანდა. სუბიექტის მიერ მშენაზე ასეთ შემოქმედე-

Յան Երևոյցի սեփական թղթի միջոցով Մանգա Սոփո. Երևոյցի-
հազար տարի Երևոյցի համար, ուստի յառաջիկա սեփական հոգեւոր
և սեփական թղթի ուստի յառաջիկա Սոփո. սեփական յառաջիկա
Սոփոյի միջոցով Երևոյցի և Սոփոյի միջոցով; սեփական յառաջիկա
Սոփոյի և Սոփոյի յառաջիկա: Սոփոյի հաշիւները Սոփոյի Սոփոյի-
տա յառաջիկա:

Սոփոյի սեփական երկրորդական ժողովուրդի Երևոյցի
համար յառաջիկա, յառաջիկա Երևոյցի Սոփոյի համար
Սոփոյի յառաջիկա սեփական թղթի հոգեւոր/Սոփոյի յառաջիկա/:

Վճար

"Սոփոյի յառաջիկա, յառաջիկա համարներ... Սոփոյի
Սոփոյի" .../Երևոյցի 7, 22/;

"Սոփոյի յառաջիկա Սոփոյի" /Սոփոյի 5, 15/:

Երկրորդական

"Սոփոյի, Սոփոյի յառաջիկա Սոփոյի" /Սոփոյի 2, 1/;

"Սոփոյի Սոփոյի յառաջիկա Սոփոյի Սոփոյի Սոփոյի"
/Սոփոյի 19, 12/;

"Սոփոյի Սոփոյի յառաջիկա Սոփոյի" /Սոփոյի 20, 30/ և Սոփոյի:

Սոփոյի յառաջիկա

"Սոփոյի յառաջիկա... Սոփոյի յառաջիկա Սոփոյի յառաջիկա"
/Սոփոյի 8, 12/;

"Սոփոյի յառաջիկա յառաջիկա" /Սոփոյի 24, 40/ և Սոփոյի:

հղափայրի թմնքն

ա/ճանճաշարի տնտեսական թմնքն

ճանճաշարի տնտեսական թմնա կարգիցն ճանճա տնտես-
կան ժողովրդն. կարգիցնա ճա թմնի տնտեսական ճանճա-
տն ոգնադրա, հոգնոյ տնտեսական ճանճաշար թմնախան
ճարտնա, մաճրա ճարտնա ճարտնա, հաճան
տնտեսական ճա թմնի տնտեսական ճարտնա ճարտնա
տնտեսական ճա թմնի տնտեսական ճարտնա ճարտնա:

Ճարտնա թմնի կարգիցնա ճա տնտեսական/11-11/ ճ.
տնտեսական ճարտնա ճարտնա թմնախան ճարտնա, մաճրա
հոգնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա կարգիցն
ճարտնա/ն. Գրառն/.

ձ/ճանճաշարի տնտեսական թմնքն

ճանճաշարի տնտեսական թմնքն ճանճաշարի տն-
տեսական թմնքնախան ճարտնա ճանճաշարի տն-
տեսական ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա

կարգիցնա ճա թմնի տնտեսական ճարտնա ճարտնա-
տնա ճարտնա ճարտնա կարգիցն ճարտնա ճարտնա ճարտնա
տնտեսական ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա
ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա
ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա
ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա
ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա ճարտնա

Թմնոն հոսեցիկ ժողանեմցնոն ժղմտեցցեցնո.

Յաջալոտալ:

“Յան ըանհրլա Յհմանցնալ”;

“Յառ ըանհրլցն Յհմանցնալ”;

“Յան ըանհրլնա Յհմանցնանկ”;

“Յառ ըանհրլցն Յհմանցնանկ”

!“ըանհրլնա յ 3 Յհմանցնանկ ընց”/Յառց 11, 1/.

“ըանհրլա” յոնիհոտանկ ջահըամաջալո Թմնա յ₃ | -ա | ըս

0₃ | - | . Նքնոյցցոն Յոյր Թմնա ՅոնՅոն Յահալո, Յոնոն ՆոՅա-
նոկ | -ա | ջառնոնա; յնցցա յնոյցցոն Յոյրհայ, յոյոնը ՆոՅանկ
յհա հանն.

հայ ժղեցցնա ժողանեմցնան, Թմնան ոտանեմցնոն հոսեց-
իկ հոցոհայ նքնոյցցո, ոնց յնոյցցո. Նանըլոտոտիկ ըանՅը-
լո յնոյցցոն Յոյր Թմնոն հոսեցիկ ժողանեմցնաՅի ժղմտ ջը-
լոնը ըսհահայկ/ջը. 35-38/, յի ջը ոնըցնա Յոնո ջամոյրցնա
ոնոնառցոն, հոյ յոնիհոտանկ ջահըամաջալո Թմնոն Նքնոյցցոն
նալը Նահմոյալըցոնոտ.

յոնիհոտանկ ջահըամաջալո Թմնոն յնալոնոնան յլոնոնըլո
ջըլոնը, հոյ յնոյցցոն ժղմլոնա ժղոտանեմոն Թմնա հոսեցիկ
նոլը Յամոն, հոլընայ յնոյցցո յոնըլո յոնո. ջահըամա-
ջալ յոնիհոտանան յն Յնոյցցոն յի ժո ժղմլըցնա. Նանը-
լոտոտիկ ըանՅըլո յնոյցցո, յոյ ոն 5-նոտանկ ճահըլոտոտա,
յոլըլոտոն ոտանեմցնոն Թմնան հոսեցիկ, Յաջալոտալ:

Մյցըլոլո

ժղոյրհա Յան ոցո/ժղոյրհայն Յառ ոցոն: “Ննյառա ժղոյրհայն Յ
Յոնանկ ոցո”/Յառց 22, 6/;

მან გამოგითხოვა შენ/გამოგითხოვნა თქნე: " ეშმაქმან გამ-
გითხოვნა თქნე" |მანკ.3, 22|.

"იოვანე ნათლისმცემელმან მომავლინნა ჩნ შენდა" |ლუკა 7, 20|;

მომავალი/ ქვეშინებოთ ! ! :

"ნარვედით მეტოძირებსა გმათასა და ჩაქდენსიყა კმოვნეთ,
მოუწოდეთ ქონილსა ამას" |მათე 22, 9|;

"ჩ იხილენს საქმენი თქნნი კეთილნი" |მათე 5, 16|;

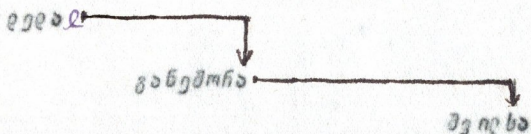
"ბ ჩა აჩა დაუაბრკოლნეთ იგინი" |მათე 17, 27| და სხვა.

თრპირიანი მშენები ააჯიანთი კონსტრუქციით განსხვავდებოან ურთპირიანი მშენებობაგან. განსხვავება იმაშია, რომ მშენას შეენყობა ფონითაყ და შინააჩსითაყ ოჩი ხახელი. ხახელთა მიერ მშენაში პირთა წარმოდგენა ნიშნავს მარტვას ხახელეობს მიერ მშენისა პირში. ჩაყ შეეებება ხახელებს, იხიჩი განსაბილერული ბრუნვით აჩიან წარმოდგენილნი, ოლონდ გარდა-
მავალი და გარდაუვალი მშენების უკუმოქმედება სხვადასხვა-
ნაჩიია.

გარდამავალი მშენის ხუბიქცი იხვევ იმარტვის მშენის მიერ ბრუნვაში, ჩოგოჩყ ობიქცი. გარდაუვალი მშენის ხუბიქცი კი ბრუნვაში მარტული აჩ აჩიის, მუდამ ხახელობითის ფონით-
თაა წარმოდგენილი.

ჩელაყურ-გარდაუვალი მშენის ხუბიქცი ყოველთვის ხახე-
ლობით ბრუნვაშია. მას ყოველთვის შეეძლია/თყ მჩ. ჩიყბეს წარით აწარმოებს/ჩიყბეში შეითანსმოს შემასმენელი. ჩაყ შეეებება ობიქციეს, იგი მუდამ მიყემითი ბრუნვითაა გარმოყ-
მული და მშენას შეითანსმებს მხოლოდ მაშინ, ჩოდესაყ პირველი პირია და იხიყ განსაბილერულ შემთხვევებში. გარდაუვალი ოჩ-

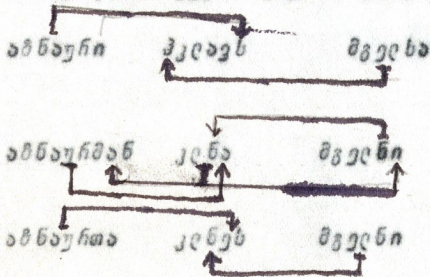
Յրոհանի թմնու ճհադույ թղոժըժա յնց ճամոռնայրու:



Միջոհոհանի ճհրձաթաժըլ թմնա թղց "ճախցոյրոռնա" ոհրնն.
ոն նահթոռձըցնն զհոգճճահ յճաննն, նաժայ նախըտա թահոցոն
նաթըժո թայն ոյհոհան.

ճհրձաթաժըլ-ոհիՅոհոհանի թմնա թանձհրձը թահոտայն
նքժոյղիցնա ճա ռժոյղիցն. նքժոյղիցո ճա ռժոյղիցո նթոհրձը ցուր-
լթիցը նախըլըժո. նքժոյղիցոն յՅոհոհայրնոռնա թաթոն խահոռնն,
հոըցնայ ռժոյղիցո թոսցթոռ նհրնցաթոռ ճա թղոհր ճն թղնաթղ
Յոհրձը ոցահայըլըժա; ճանահրնն թղթոռնցճճաթոռ ռժոյղիցո ոնցճը
ոտաննթըժնն թմնան հոսնքթոռ, հոցոհրն նքժոյղիցո.

ճը ոլոռ նոցճճաթմթնցոռնա ճա ճամոռնայրոռ ճհադույթժոռ:



թմնաթոռ ճամոռնայրոռնա հոցոհրն նքժոյղիցոն, ոնց ռժոյղի-
ցոն Յոհոն նոթանո. նոցճճաթմթնցոռնաթոռ: "ճմնայրոհա յլըն
Յցըլեոհ", "ճմնայրոհա յլընն Յցըլեոհ", ոհոյց նախըլո ոտանն-

1/ նոսնալոնոտըլոն սալըսալըյա նահրնքնթոռ թահոցա ճա թղնանն-
թըժա.

ფორმა მოგჯერ მთელს ვრცელ წინადადებას შეიყავს ხოლმე: ქვე-
მდებარითა, შემასმენლითა და ონი დამაყვბიოთა" / გვ. 1 /.

"ქართული შმნის ხაქყუში" / "თბილისის უნი-ის მოამბე"
" / ქვეკითხულობთ: "ქართული შმნის დამაბახკათებელი თვისებაა, რ
რამ ვრთ ფორმაში ონი ხინვაქსური ოდენობის შირი აღნიშნობს:
ხუბიქყისა და ობიქყისა, ანუ ქვემდებარისა და დამაყვბი-
სა" / გვ. 315 /.

ახვევ - "ქართული ენის გრამატიკაში" / თბილისი, 1939 წ. /
ვრცელად ვანბილელი ხაკითხუბი შემასმენლის ქვემდებარესთან
და ვანსაშუღრების აჩხუბით საბუღებთან რიხუბში შეწყობის
შესახებ / გვ. 36-41; 137-138 / და სვ.ა.

გ / სამშინიანი შმნები

სამშინიანი შმნები ვარდამაველებია. ონიანი ვარდამაველი
შმნებისაგან ვანსხავებით მათ ვაჩინათ ირიბი ობიქყი.
ირიბი ობიქყი მუდამ მიყვმიოთა, შირდაშირი ობიქყი კი
შირველ ხურიამი აჩის მიყვმიოთა, შეოჩუბი-ხახელობითა.

სამშინიანი შმნა სამ ხახელს შეიწყობს; ვეჯელიხხმობთ
იხუთ შეწყობას, როდესაც ხახელი შმნაში ვარკვეული მორფ-
ლგური ნიშნითა ვამოხაყული და სათანადო ბრუნვაშია დას-
მული. ობიქყებისა და შმნის ურთიერთობა იჭყთოვა, რგორიყ
ონიანიანებთან ვექონდა. ირიბი ობიქყი იხუთოვე ფუქციისა
და სიძლიერისაა, რგორიყ ვარდაუვად ონიანიანებთან ვვაქეს
და შირდაშირი იხუთი, რგორიყ ვარდამაველ ონიანიანებთან
ვვაქეს.

შირდაშირი ობიქყის რიხუბში შმნის შეთანხმება მამინ
შეუძლია, როდესაც ობიქყვად შირველი შირი ივარაუდება, ან

տու ում ընտուսա, հողը յաւ ջիւրտը յափոյնտ յնտա ՔՅՄԳՆ յայ-
տը Նուրա.

հոյա ճահը ձմաւը ի թմնա ընտա մըտից յերուսուոս, մա-
տան ըլլալ միւրից յայտը յիւր մտաւնուոս ի հոյնաւու. ալ յա-
նը ի մոլաւը, յաւաւ յահը յիւր, թմնու թուր յաւը ի ի հոյնա-
ւու մահտը ալ յաւաւնու, ի հոյնու ի նուանու յահմոլը ճընը ըն-
տաւնաւը ափոյնու յաւաւ, մաւրաւ ունը յա յուտը: հա յիւրից-
տաւնաւ յայտը յիւր ճահմոլը յիւր յաւաւնու յայտաւ յաւը-
նա ըլլա թմնաւ մոհու: հոմ թմնա յաւաւ յայտաւ յաւը ի յաւաւ
ուցը ունաւտը, հողուց մոլաւը յաւաւ, յա յաւաւ, մաւրաւ յա-
ւաւ- ունաւտը ալ յահա յայտը յիւր ճահմոլը յիւր յաւաւնու
յայտաւ յաւը թմնու թուր ի հոյնաւու: հա ալ մա յիւր, յահ.
ահ ունաւտը, հաւը յահ աւու յաւաւ յիւր յիւր յիւր աւաւ
նահմոլը ճընը. ալ մահտը միւրաւ. միւրաւ, ընդու յիւր.

Յայտը յիւր յաւաւնու յայտաւ յաւը յիւր ճահմոլը յիւր
մաւրաւտը:

- "Մաւն յիւրը- փահը յիւր մոլաւ մոլաւ մաւ" / մաւ 2, 7 /;
- "ուցը յիւր յիւր յիւր ուց. ճընու մաւնաւ" / մաւ 12, 25 /;
- "ըլ միւրից յաւաւ յիւր յիւր ալ յիւր" / մահ. 26, 72 /;
- "ըլ մոլաւ ուցը յիւր ունա մոնաւտա աւաւ" / ըլլա 7, 19 /;
- "ճընաւնաւ յիւր ընդը, յիւր ուց ուցը յաւաւ մոնաւտա
աւաւ" / ըլլա 11, 1 /;
- "ըլ ըլլաւնաւ ըլլա յիւր ըլլա յիւր" / ըլլա 5, 29 /;
- "աւուտաւ մոլա մոլա ալ յիւր յիւր յիւր" / ուց. 7, 22 /
- "յիւր մաւ ըլլա մոնա մոնա յիւր յիւրնաւնաւ մահաւ" / ուց. 11, 29 / ըլլա յ. մ.

հողը յաւ յաւաւնու յայտաւ յաւը յիւր մոլաւ յիւր-
մոլաւ յիւր յիւր, հողը յիւր մոլաւտը յիւր յաւաւնու յիւր, հողը-

ბაშიც ან შრომუხილაში/ხელობაში/, მაშინ ხურათი ნათელია.
მსაბღერდელი ჩვეულებრივ იყვლება ბრუნვათა მიხედვით^{1/}, სა-
ბღერდელად გამოყენებული საკუთარი სახელი კი ემსგავსება
თანამედროვე ქართულში საბღერდელის წინ დასმულ ბოლობოგა-
ნიან სახელს. მაგალითად:

"შა ვხმა ესე შეროდე მეფესა, შებრუნდა იგი" / მათე 9, 9 /;

"მაშინ აღუხრდა თქმული იგი იერემია წინმეტყუელითა 2 "

/ მათე 2, 17 / დასხვა.

II. შენაყვლება

a) შენაყვლება სუბიექტურ პირობებში

არის გარკვეული წყება შიშებიცა, რომლებიც სუბიექტთან
შეთანხმებისას მბოროტობით სხვა ფუძეს იყენებენ და მრად-
ვლობით სხვას. მსგავსი შენაყვლება ბრება სუბიექტურ პი-
რობებში/ამაში ქვემოთ/. მონაყვლე შიშები ანგარიშს უწევენ
სავსის/სუბიექტის, სუბიექტის/არის. როდესაც მორფოლოგიური
სუბიექტი ან მორფოლოგიური სუბიექტი წარმოადგენს კრებულ
სახელს, ერთგვარ მასალათა ნაერთს, ან რიყხეილი სახელით
განსაბღერდე სახელს/ერი, ნაყარი, სიბრტყე:წყალი, ღვინო და
სხვა, შინა, ხუთი შვილი და ა.შ./, ბრება უ.ნ.ლოგიკური შე-
თანხმება:ახეთი სახელების მრავლობით რიყხეში დასმისას
რიყხეში შენაყვლებული შიშები მრავლობით რიყხეში შეთან-
ხმებიდან და გაიჩნდნენ სათანადო ნიშანსაყ. მაგალითად:

"მისებენ ბუთნი ძმანი" / ლუკა 16, 28 /;

"აწეს უმრავლესნი მოწაფენი უხებენ" / ლუკ. 4, 1 /;

1. შერ. ა. შანიძე, ძველი ქართული ენა, გ 29.

"თუად ვახსენ და მხედრეთ, ყუჩ ვახსენ და აჩა ვეხმის" 11

|მანკ. 8, 18/;

"ჩნი იხსენ ხაფრავებსა, იმინონ ჭმისა მისხალ" |ლოკ. 5, 28/;

"მსვავს აჩხ ყჩმთა, ჩნი სხენედ უბანთა მან" |მათე 11, 16/;

"და მჩავაღნი მუჭუყრნი და ყოვარნი სხელს იჯთა

ინაჯით" |მათე 9, 10/;

"და მუყბუღად ვანებუნეს მახ სასმენდენი" |მანკ. 7, 25/;

იდა იბრა დეღუ შოჩით, ჩლხა უხბა ჟრწყელი" |მანკ. 11, 13/.

6) შენაყვლება ობიექტურ პირებში

ობიექტურ პირებში შენაყვლება იმავთ წესს ემორჩილება, ჩახსაყ სუბიექტურ პირებში.

შავად ითუბი:

"ესე აჩალ ვახსხამს ემთავთა" |მათე 12, 24/;

1/ ადე. ნ. მარხ თავის " Граматика древнеит. груз. яз." - თი |გვ. 208-209/ აღნიშნული აქვს, რომ "გახსხაყუთრებულ ეა-ღუმცოლოგურ იხეყრეს წაჩმოადგენს იხ, რომ "თუად" და "ყუჩ" აჩა მბოლო ამ ჟრამამთა აღქმული, რომ იხ მჩაველობი იოუბის ჟრმებში".

მომჭი ამისა იმამი მდგომარეობს, რომ აქ აღვლილი აქვს მინაჩახსობრივ შეთანხმებას. თვარისა და ყუჩის მქონე აჩხებანი მბოლოდ ორთვარ იანი და ორყუჩიანები აჩიან და აჩა ყართვარ იანები ან ყარყუჩიანები; მამახ აღამე, რომ თვარისა და ყუჩის სხამე და აჩიანობენ, ეჩმე მუყბ-მვარ იხ მბმებ/ იხ. აჩხ. ჩიქობავას ჩეყენბო ამ წიგნებში- "მომმობილეტი" I, გვ. 285-290/.

"ღა უკუეთუ ეშმაკი ეშმაკა ვანახხაშს, თავსა თჳსსა ვა-
ნეტა" / მათე 12, 26 /;

"ჩ ანა ვანახხნეს იგინი ვანეშე სოფელ სა" / მარკ. 5, 10 /;

"ღა დაახხნე ჯდნი მახ" / მარკ. 5, 23 /;

"ჩ მორიყენეს და დაახხნეს იგინი" / ლუკა 12, 37 /;

"ღა დაახხნა თითნი მისნი" / მარკ. 7, 23 /;

"ღა მოიხუნის ჩემნი დიდ-დიდნი" / მარკ. 4, 22 / და სხვა.

c) შენაყვლება აგებულებაში

ქართულში ერთმანეთს ენაყვლებიან მშენებნი მაქუს/მაქუს/
და მყაუს. პირველი ობიექტმა მაშინ, როდესაც უხურო სავან-
მეა დაწარაკი, მეორე კი მაშინ, როდესაც დაწარაკია სულიერ-
ნი.¹

ეგრძელ ენებში ასეთი შენაყვლება არ ხდება/რს.

ს.მ.მ. *haben*, გერმ. *haben*, ინგლისური *have* - ქონებასაც აღნიშ-
ნავს და ყოდასაქ |.

როგორც ჩანს, ძველი ქართული იგუბდა ეგრძელი ენე-
ბისათვის ამ დამახასიათებელ მოვლენას, რაც დასტურდება
ყოყბად ხაგნებთან ქონება მშენის ხმარებთ.

მაგალითად:

"ანა აქუნ მწყემსნი" / მათე 9, 36; მარკ. 6, 34 /;

"მქონან ჩემ ქუეშე ერისა კაყნი" / ლუკა 7, 8 /;

"აქუს მხაჯდრი თჳნი" / იოან. 12, 48 /;

"აქუს ხდალი" / იოან. 3, 29 /;

"კაყი ანა მაქუს" / იოან. 5, 7 / და სხვა.

1/ შინ.პ. მუხარდგი, *Über das Georgische*, 1895 წ.
82. 15.

"Յուրյեմը ջամես ողբեր հանցաբերի" / Ըրյա 12, 42 / .

ծ / հանցութեան զայսպիսինքն զոհոն զամալցոյն:

"Մահացմբ զսրմանս մայսն" / Մատց 2, 13 / ;

"Ըս զքի յժլոս մեծիցաք հանքես ման" / Ըրյա 6, 48 / ;

"Եթիտիղքս ման յոյնաք հանքի հոլցոյնսն յոհոսան մո-
տեսն" / Ըրյա 11, 54 / զս հնոյն .

ճ / հանցութեան զայսպիսինքն յոհոսանքն զամա-

լցոյն:

"Ոտիանա քանալաք զանցոյնքն ողո" / Մատց 1, 19 / ;

"Ըս հլես յնքնս համալաք մեղս զս մոլեքն յյահոտ
մեղս" / Մատց 5, 40 / ;

"Ըս յծիժանս մոլեքն տալո մոտո" / Մահյ. 6, 27 / ;

"Կքի անս հոլեքն հանքնս հանքոյնքն զժ" / Ըրյա 4, 42 / ;

"Ըս անս յմեղս զատիաք զքոյնքն հանքնս տչեսնաք "
/ Ըրյա 12, 40 / ;

"Անս կքի անս մեղս անքնս յնքնս մեղս" / Ողոյ. 3, 10 /

"Ըս զքի կլեթիտոյնքն զայսնաք մեղսն" / Ողոյ. 10, 35 / զս

զ / հանցութեան զամալցոյնս նապեառնոտն:

Եթիտիղքն հանցութեան զամալցոյնս նապեառնոտն նիւնալո
ժողովոյն, մալալոտաք:

"Եթ զքի ժալմոյս զքոյնքնս մալոտն հոլոտն" / Մատց 26, 53

"და დაქდა მსახურთა თანა ხილვად აღსახრეცხა..." | მათგ 24, 58/;

"უკუეთუ მოვიდეს ელია განდამოჯსნად მადგინა" | მათგ 27, 49/;

"მოვიდა მანოამ მადგდარენელი... ხილვად საფლავიხა მიხ" | მათგ 28, 1/;

"ეგრ ღირს ვან განჯსნად საბერთა ჯამლთა მიხთა" | მანკ. 1, 7/;

"და იწყოს გუეშიად მიხთანათა" | ფშტგ 24, 49/ და ხხვა.

ვ/ საწყისთან დამაყება ვითარებოთში:

საწყისთან დაჯავშინებულთა ხშირად ვითარებათ ბრუნვაში დახმული საბეროც:

"შემძღვებე არს ღი ქვათა ამათგან აღდგინებად შვილად აზრამაშინა" | მათგ 3, 9/;

"ეგრ არს იემდა აღსრელებად" | მათგ 3, 15/;

"ეა ავაშავსა მა გამოსხერით მახვჯითა და წათებოთა შუშყრობად იემდა" | მათგ. 26, 55/ და ხხვა.

K.

ბრუნვა წინადადებოთ განსაზღვრული საბერისა 1.

რთული ქვეყნობილი წინადადება მკვლელობის მთავარისა და დამოკიდებულ წინადადებებს. დამოკიდებულ წინადადება

1/ იხ. ვ რყლად შრომ. კ. დონეუას, მიმართებოთი წაყვარსახელი-სა და მიხამარათ სიყვევის ურთოერთობითათვის ძვ. ქართულ-ში "ენიშვიის მოამბე" - V-VI, გვ. 329-337. ჩვენო შრომისათ-ვის ამ საკითხს ვადაშწყვეტი მნიშვნელობა არა აქვს, ამი-ცომ მოკლედ დავუმაყოფილებოთ.

IV. თანდებულის მიერ სახელის მართვა ბრუნვაში

A. თანდებულები და მათი ფუნქცია

“თანდებულები მქვია და მისმარე სიფყვას, რომელიც დაგრთვოს სახელის ამათე იმ ბრუნვის ფორმას და აღნიშნავს საგნის მდებარეობას, მიმართულებას და სხვა¹!”

თანდებული ფორმადუცვლელი სიფყვაა. მას თავდაპირველი და-
შლუკილებელი მნიშვნელობა დაკარგული აქვს და ამჟამად მხო-
ლოდ სახელებს დაუჩუქი²ს.

“იმ აჟიქსად მარმობა³ - ნერს აკად. ანწ. ჩიქობავა-
რომელთა ინტონიაც დუკუფინტა⁴ლურად ყნობილია, ... იძლევა სა-
ქმაო მასალას, რომ სრულმნიშვნელოვანი სიფყვა, ბოგჯერ გამო-
აქმაც კი და მისმარე სიფყვად ქუეულა, ბოგჯერ აჟიქსად⁵აყ ჩამო-
ყალიბებულა⁶”.

თანდებულებანი სახელი გარკვეულ ბრუნვაშია დასმული.
ყოველი თანდებული მოთხოვს გარკვეულ ბრუნვას. მოგ თანდებ-
ული რი ან სამ ბრუნვასაყ მოთხოვს, მაგრიამ ეს მამონ, რომ-
ლებსაყ ფორმით ენთგვარი თანდებული განსხვავებული ფუნქციის
მაჟარიებელია.

ჩუელებჩიო თანდებულები ირიბ ბრუნვებს მოთხოვენ.
მოთხოობითი და წოდებითი თანდებულებს ვერ იგუებენ, სახელ-
ობითან მხოლოდ - ვით თანდებულია დაკავშირებული და ინიყ
გვიანდელ ძეგლებში, გარკვეულ შემთხვევებში.

თანდებულთა კერძობითი განხილვა ასეთ სურათს მოგვეყმის

1. აკად. ნ. მანიჭე, ქართული ენის გრამატიკა, 1941 წ. გვ. 57.
2. აკად. ანწ. ჩიქობავა, ბოგჯერი ენათმეყნიერება, 1935 წ. გვ. 84.

ა) -გან თანდებური ორ ბრუნვას მოთხოვნა-ნათესაობითა
და მოქმედებითა.

როდესაც პუნქტია ნავარაუდევო და დანების უთხვად ხა-
დანი -გან თანდებური მოთხოვნა მოქმედებით ბრუნვას.თუ
დანისმის უთხვად - ვისგან. ან ჩიხგან? -გან თანდებური ნა-
თესაობით ბრუნვას დასმურ სახერს ვეყწყობა.

თანდებურის მიერ სახერის დასმა გარკვეულ ბრუნვას მი-
ნიშნავს თანდებურის მიერ სახერის მართვას ბრუნვას მიერ.
-გან თანდებური სახერს ორ ბრუნვას მიერ მართავს. მარტამ ორი-
ვე შემთხვევას -გან თანდებურს რომ ერტნაინი ჟუნქტია პქ-
დებს, მაშინ თვილ მართვის საკოთბიყ ექვის ქვეშ დადგებოდა.

-გან თანდებურის მიერ ნათესაობით ბრუნვას მიერ სახერ-
ბის მართვის ნიშნებია:

"გან ნილჷშა იონებ ძირისა მისგან და ყო ვეჩნი" | მათე 1, 24 |;

"და მოკლეს ბრძანება და ჩუენებით ანგერ მონისაგან" | მათე 2,
12 |;

"იყავ კეთილი მყნობერ ნიწამოსაჯერისაგან შენისა" | მათე 5,
25 |;

"გან ვიდა მისგან ეშმაკი იგი" | მათე 17, 18 |;

-გან თანდებური მართავს სახერს მოქმედებით ბრუნვას მიერ.
-გან თანდებური მოქმედებით ბრუნვას მიერ დასმურ სახერს დაერ-
თვის მაშინ, როდესაც მოქმედების საწყისი ნაჩუენებო და
მიუგებს უთხვავი საიდან.

მოქმედებით ბრუნვას მიერ დასმურ სახერს -გან თანდებუ-
რის ხმარება ვეინდერ მოერენად უნდა ჩაიკვაროს. თავდაშინ-
ვერად ეს თანდებური მბორე ნათესაობით ბრუნვას მიერ დასმურ

სახელთან უნდა ყოფილიყო დაკავშირებული, ამას ამტკიცებს
ის, რომ ა/თანდებულობანი მოქმედებითი ფუნქციას ახრებდა
დანევბითი ბრუნვა და ბ/-გან თანდებულობანი ნათესაობითი
გამოყენებული იხტა მრეშახვევში, ხადაყ მოხალაფნელი
ოყრ -გან თანდებულობანი მოქმედებითი.

შავალთები:

ა/ -გან თანდებულებითი ბრუნვაში დახმურ სახელ-
თან:

"მინველითგან იყრ სიფყრა და სიფყრა იგი იყრ ღიხა თანა"
| იოვანე 1, 1 |;

"უგე ყლი დამიშახხავს სიყრბით ჩემითგან" | იუკა 18, 21 | და
სხვა.

ბ/-გან თანდებულებითი ნათესაობითი ბრუნვაში დახმურ სახელ-
თან მოქმედებითი ფუნქციით | კობახაძე საიდან? |;

"და ვარდამო და იგი ხრისაგან" | მარკ. 15, 46 |;

"აღვდა სერობისაგან და დაღვა საშობელი თ სი" | იოვ. 13, 4 |;

"უა უსმა უხე, მყის ვარდა და სა ვერისაგან" | "კომენი" 2, 29 |;

"მარტონა და ძე მისი ვანდუენეს ქალაქისაგან" | "კომენი" 69,
21 |;

სა და იმ...
20, 30..

გ/უთანდებულებო ფორმები დანყვებითი ბრუნვის მნიშვნელობით.

"უიბილეთ ვარსკვლავი მისი აღმოსავლით და მოველით თაყრა-
ნისყვამად მისა | მათე 2, 2 |;

"და მისდევდა მას ერთ მრავალი ვალიდვალთ და ათქალაქით
და იმით და სიკაჰორდანი" | მათე 5, 24 |;

"ჩლი შევადს უჩიოთ, მოყვარე შივადს" | მათე 15, 17 |;

"და ნახოვდეს მისგან ხასნაუღსა შეყით" | მარკ. 8, 11 |;

"გამოყოდეს ივინი ბეთანიადთ" | მარკ. 11, 12 |;

"და ვახსკურადნი შეყით ვარდობსევიეუნ" | მარკ. 13, 25 | და
ა.შ.

შეგრევი უჩიოების ქანთურმა ენამ დაწყებოთი ბრუნვი
ყუნქყია თანდებუღიან მოქმედებოთს დააკისრა. თუი მოქმედაჩე
-ით ბრუნვის ნიშანმა და თანდებურისეულმა გ'შ. აქ ახიმი-
დაყობა-ჩრედქყიის შედგად შივიტეთ ახადი ჟონმა | -ით-გან-
-იღ-გან → იღ-ან |

ბ) თანდებური ვამო მოთხოვს ორ ბრუნვას - ნათესაობითა
და მოქმედებითს. ნათესაობით ბრუნვას მოთხოვს მამინ, ჩო-
დესაყ მოქმედების მიზეზი ა აღნიშნული კითხვაში - ჩაფრმე
ჩის ვამო? | მოქმედებით ბრუნვას მამინ, ჩოდესაყ მოქმედებით
საწყისი ნაჩვენებო კითხვაში - ხაიღან? |. მოქმედებით ბრუნ-
ვაში დასმულ საბედზე დაჩთვისან ვამო თანდებურის ყუნქყი
ბი ახლოს დგანან ვამო-ნიდებურის ყუნქყივთან.

ვამო თანდებურის დაჩთვისან ადგილი უჩრება ახიმიდა-
ყობა-ჩრედქყიას, ჩის ვამოყ საბეყვლიღია ჩოვრყ ბრუნვის
ნიშანი, ისე თანდებურიყ | -ით-ვამო > იღ-ვამო > იღ-ამო > იღან

მოგ შევდევანს - ღამ შიარნი - გან თანდებურის საბე-
ყვილი ჟონმა. აკად. ნ. შარჩი "ქველი ქანთური სარეყრიაყ ჩო
უნის გრამატიკაში" | 1925 წ. | აღნიშნავს: "ქაღაქით-გან > ქა-
ღაქიღგან > ქაღაქიღან" | აღმოს. საქ. ქაღაქიღამ" | გვ. 21 |.

1. ვ. თოფჩია, ნათესაობითი და მოქმედებითი ბრუნვების და-
ბოლოებანი, "ახარ სკოლისაკენ" | 1929 წ. | 7-8,
გვ. 50-55.

თ. უორდანიკა წერს: "თანდებულნი "გან" შეუთხმევება ნათე-
 სარბითს ბრუნვას, როდესაც აღნიშნავს მიზნის ანუ წარმოყ-
 ბას რისგანსმე... და მოქმედებოთსა, როდესაც აღნიშნავს მოძ-
 რარბას ხაითგანსმე... "ღრუბლით-გამო იყო ხმა"/ ხაითგან?
 მოქმ./ და ხხვა... ხშირად მოქმედებოთს ბრუნვას ისე შეუ-
 ხორცდება ეს თანდებულნი, რომ ძნელი ვამოსაყნობო ბრუნვა,
 მაგ. ხელი-დამ-ხელ-ით-გან /"ღ" შეყვლილია "თ"-ღ და "განს
 "ღაგო", "ღაგო"/".

გ. ჯანაშვილის ამჩითაც "წიგნი-განწ=წიგნიღამ
 წყლით-გან=წყლიღამ" და ა.შ.

დ. კანიჭაშვილი აღნიშნული აქვს: "გან/ა/ როდესაც მო-
 ქმედებოთს საბრუნავს სახორცობს, დამარავში და ახარ მწერ-
 ლბაში ხშირად საბრუნავის საბოლოოებელის -თ ბევრას-ღ ბვე-
 რად აქყვს... მოგჯერ ამ შეყვლილ ნაკვამი ახარ იყლიღება
 ხდება: თანდებულის დახანყისი გ-ბევრა ოვარება და ამბო-
 ბენ/კიდყ ხნერენ/ სახლიღ-ან /ნაყ. სახლიღ-გან/. ყვლიღ-
 ღება ამით არ თავდება. ხშირად ამ შეყვლილს ფორმაში ბო-
 ლო ბევრა ნ მ-ბევრად იქყვა და ამბობენ და ხნერენ:
 სახლიღ-ამ/ნაყ. სახლიღ-ან/".

ახეთოვდა ხლი. ხნდაძის ამჩოყ. ის წერს: "თანდებულნი
 გან, როყა მოქმედებოთ ბრუნვას სახორცობს, ჩვენს მწერლო-
 ბაში ოთხნაინი ფორმით იხმარება, -მავალითად: ხორცილგან,

1. თ. უორდანიკა, ქართული გრამატიკა, თბილისი, 1889 წ. გვ. 159.
2. გ. ჯანაშვილი, ქართული გრამატიკა, 1906 წ. გვ. 129.
3. დ. კანიჭაშვილი, ქართული ენის გრამატიკა, 1950 წ. გვ. 128.

სოფლიდან, სოფლივამ, სოფლიდან¹.

მაგრამ წერილობითი წყაროები საბუთს გვაძლევენ სხვ
ნაინად უმსჯელოთ. - ღამ - გან თანდებულის სახესხვაო-
ბა კი არ აჩნის, არამედ მიღებულია გამ თანდებულისა-
გან იმავე გზით, რა გზითაც -ით-გან-იღან მივიღეთ -იღან
|მაგ. ღრუბლ-ით-გამო → ღრუბლ-იღ-გამო → ღრუბლიღამ →
ღრუბლიღამ |.

გამ თანდებულის მიერ სახელთა მანათის ნიმუშებია

"ღა ³ იყმ ღრუბლით გამო" |მათე 17, 5; მარკ. 9, 7, ლუკა 9,
35 |;

"უ⁷ შეიმოსათ ძარი შაღლით გამო |ლუკა 24, 49 |;

70. "მონიხა ბეყით საკურთხეველით გამო" |კიმენი 27, 32 |
და სხვა.

აკად. ანხ. იქობაძე თაუის გამოკვლევაში "ერთი უცნობი
თანდებული ახალ ქართულში"² აღნიშნავს, რომ "ღამ თანდებუ-
ლი მიღებულია ღაღმა მშენიარითსაგან; ამ უკანასკნელმა ვა-
მანიჭივების პირობებში გაიარა რამდენიმე საფეხური: ღაღმა |
ღაღმე → ღამე | | ღამა | → ღამ. ყველა ეს საფეხური იხსონი-
ლად დასტურდება შეყაშეფე საუკუნოდან შეთერაშეფეშის/ჩა-
რიყხვით | |გვ. 62-63 |.

ჩოგონე ვხვდავთ, ორი სხვადასხვა ფორმისაგან მივი-
ღეთ ერთი ფორმა |ღაღმა | |ღაღმე → ღამე | |ღამა | → ღამ და, მეო-
რე მხრივ, -ით-გამო → -იღ-გამო → -იღამ → იღამ |. ამით

1 | სილ. ხუნდაძე, ქართული მართლწერილობა და სწორების ძირი-
თადი საფუძვლები, ქუთაისი, 1927 წ. გვ. 14.

2 | "ენიშვის მოამბე", ტ. 1, გვ. 55-56.

მოგადი ენათმეცნიერებამ თავის ავტორიტეტულ დებულებას
 იმადერებს: "მოგადი ენათმეცნიერების ცნობილი დებულებაა-
 წინს არს. ჩიქობავა - ოდესღაც მსგავსი, ერთნაირი მოწყე-
 მები დროთა ვითარებაში შეიძლება არსებობდეს ოდესღაც,
 განსხვავებული აღმოჩნდეს და პირუკუ: არსებობდეს განსხვა-
 ვებული მოწყემები დროთა ვითარებაში შეიძლება ერთმან-
 ნეთს დაემსგავსოს". /იქვე, გვ. 69/. განსხვავებული მოწყე-
 მები იმდენივე ერთსახეობას.

გამო გვხვდება საბერძნეთის მმართველად ნათესაობით
 ბრუნვაშიც /იქვე ახლად/. აქ მხოლოდ ერთს ვახსენებთ:
"ამის გამო მრავალნი მწყობა მიხატვის უკუნ იქვეს".
 /იქვე, გ. 66/.

სამ ბრუნვასთანაა /ნათესაობით, მოქმედებით, ვი-
 თარებით/ დაკავშირებული "კუჩქო", რომლის სახეც დიდ ფორ-
 მას წარმოადგენს ახალი ქართ. - კუნ¹ და, რომელიც მოით-
 ხვებს საბერძნეთის ნათესაობით ბრუნვაში.

კუჩქო თანდებულის მიერ საბერძნეთის სამ ბრუნვაში
 მართვად მიხედავს ნაინსახეობით აიხსნება. ამასთან
 საფიქრებელია, რომ იგი ნათესაობით ბრუნვაში დახმურ სა-
 ხერს გვიან გაუჩნდა. სამაგონიოდ მიხედავს ხმარება ჩვეულებ-
 რივია მოქმედებით ბრუნვაში დახმურ სახერთან და ხშირი
 ვითარებით ბრუნვაში დახმურ სახერთან. ჩრქის თანდავში
 იგი ნათესაობით ბრ. დახმური საბერძნეთის მმართველად არ *გვხვდება*.

1/ აქად. ნ. მანს - კუნ თანდებულის სხვა წარმომადგენელი
 მონაწილე. ნ. მიხედავს Грамматика древнелит. Груз. Язык,

მაგალიტები:

ა/მოქმედებით ბრუნვაში დახმურ სახელთან:

"მთუცდა იგი ბუნებრივ კერძო" / მათე 9, 20 /;

"და თავად იყო შინი კერძო მის წავიხასა" / მარკ. 4, 38 /;

"ჩი ანა შევალს გმობსა უბოვანთასა, ან სხვთ კერძო შე-
ვალს" / იოან. 10, 1 /;

"მხედვეთ ბადე ეგე, მარჯუნით კერძო წავიხასა მის"
/ იოან. 21, 6 / და სხვა.

ბ/ვიტარებით ბრუნვაში დახმურ სახელთან:

"ივლილოდთ სხუად კერძო" / მათე 10, 23 /;

"და წარვიღა მთად კერძო მწინად" / ლუკა 1, 39 /;

"და განვიღა თავადი მთად კერძო" / ლუკა 6, 12 / და სხვა.

2 კერძო ხშირად მივირ და წილად თანდებულებსაყ დაწრავის
ხორმი, მაგალიტად:

"უბრძანა წილადედა მივირ კერძო" / მათე 8, 18 /;

"წილადეგს იგინი მივირ კერძო სოფელსა მას გერგესეველ-
თასა" / მათე 8, 28 /;

"აიძურა მოწაფთა შეხედად წავსა და წინაწინაწინაწინად
მისა მივირ კერძო" / მათე 14, 22 /;

"განვიღეთ წილადეკერძო უბასა მას" / ლუკა 8, 22 /;

"ჩი ანს წილადეკერძო ვადიღვასა" / ლუკა 8, 26 / და სხვა.

d) თანდებური თანა უჩვენებს თანყოფნას, თანამობას.
ძველს ქართულში თანდებური თანა ჩვეულებრივ ნათე-
საობითა და / მხედვენით იმეკათად / მიუეშით ბრუნვაში დახ-

მუღ სახელს დაერთვოდა.

აკად. ნ. შარხ თანა მბოლო მცყვით ბრუნვათან აქვს
დაკავშირებული / "ОСНОВНИ ТАБЛ." 71/.

თ. ურდანიას აღნიშნული აქვს: თანა თანდებელი ძველს
ენაში... შეუძლებლად იბმარებოდა და ნათესაობითის
ბრუნვითა/და არა მცყვითისა/:"და ხუღ-ისა-ცა შენ-ისა-
თანა"; "მამ-ისა თანა და შ-ისა-თანა საყვანის იყვმების".
და სხვა".

მაგრამ, როგორც ქვემოთ დაუჩმუნდებოთ, თანა თანდებელი
გვხვდება მცყვითთანა და ნათესაობითთანა.

ა/თანა მცყვით ბრუნვაში დასმულ სახელთან:

"და მცყვ ვითარ ერი დაეხმოდა მას სმენად სოყუასა ღმრ-
თისასა და თავადი დვა კიდესა თანა"/ლუკა 5, 1; აშოტებელია
აკად. ა. შანიძის მიერ გამოყ. მე-8 საუკ. ძველიდან. 5 ფილიპ-
ის უნივერსიტეტის მოამბე ფ. 111, გვ. 382;

"ბრძაჲ ჯდა მთხოვლად ვმასა თანა"/მარკ. 10, 46;

"მთასა თანა შეთის ხილთასა წარიველინა ორნი მსფთა-
ვანნი"/მარკ. 11, 8;

"ამათ სოყუათა უყყოდა ფასის საყავს მას თანა"

/იოვ. 8, 20;

"და ღრუბელი აღავსეს ძმრითა მით უხუშსა თანა"/იოვ. 19, 29.

და სხვა.

4/ თ. ურდანიას, ქართული გრამატიკა, გვ. 159.

რეზონს ვხედავთ, თანა თანდებულის მიყვებით ბრუნვაში
დახმურ საბერძნეთს ხმარება არს იხე იშვიათია, რომ ვჭვი და-
ვუბნადოს მის არსებობაში. მადევე ქუქსეფებში /მე-მ საუკუნე.
ხა / მისი არსებობა აღასტყურებს იმას, რომ ის ამ /მიყვებით /
ბრუნვასთან დახმურ საბერძნეთს მმარავე ად უძველეს ძველებ-
ში ვხედავდებოდა.

ბ / თანა თანდებული წათვხაობით ბრუნვაში დახმურ
სახელთან:

"და მშინ დახაქლით მოკოლოდიან და ინაჯიღვმიღვენ აბრამა-
შის თანა და ინაჯის თანა და იაკობის თანა" /მათე 8, 11 /;

"უკუეთუ ესოდენ ბრადი არს კაყისაღ დედაკაყისა თანა
არა მუშავებს ქონწინებაღ" /მათე 19, 10 /;

"და ვანმბადებულნი იგი მუკოლეს სიძისა მის თანა ქონწი-
ლა მას" /მათე 25, 10 /;

"ამა ვხეწა, დედაკაყი, რისა თანა იყო ხელი უძღურებოხაღ"
/ლუკა 19, 11 /;

"მე მავის თანა ბრადსა არას ვმოგბ" /იოან. 19, 6 / და სხვა.

ე / მედა // მენა / თანდებული ძველს ქართულში მთ-
ათოვს რი ბრუნვას - მიყვებითსა და წათვხაობითს და უჩვე-
ნებს საგნის ადგილმდებარეობას, უფრო მუსხად-საგნის მე-
მყოფობას.

ქ-მდე // მდის | თანდებუდი უჩვენებს ონ ხაჯანს შორის მან
ძირს, მიმართულებას. ნაჩამშობილ ეს თანდებუდი რთულია, რი-
გონი აკადრ. ა. მანძებს აქვს აღნიშნული გამოყოფილი "ბო-
გოეჩი ბრუნვის გენეტიკისათვის ქანთქეში" |^{2/} |^{2/} უჩვენებს
გამოყოფილებულია, და შედგება ონი ნაწილისაგან: მი-ღღე,
მი-ღღის.

რომ ეს უჩვენებს გამოჩნდება, ოქოდაწყ რანს, რომ
შოთქობა მრავალი სიყვავა, ხადაყ "ღღე" ძირია გამოყოფილ-
ლი, მავალითად, მანძებს | ← მანად ღღის |, გუშინდელი | ← გუშინ-
დელი | და მისა.

აკადრ. ნ. მანხაყ - მდე // მდე | თანდებუდი რთულია მანად
მიან და. მისი ამჩილ აქ აფშოვილია დიადქვენი შიყვითის
ამ ან მიმართულებითს - ად, შემდგომ უკანახკნელი | მიმართულ-
ბით | ვადივირებულია მ თანსმოვნილ | - ამ-ღ ან - ად-მ | :

ღე		-ამღე	или	-ადმღე
ღი		-ამღი	"	-ადმღი
ღის	до	-ამღის	"	-ადმღის
ღინ		-ამღინ	"	-ადმღინ" ^{2/}

-მდე // მდის | თანდებუდი მანთავს ხაბებს მიმართულებით
ბრუნვაში. გვიანდელ ქველებში ეს თანდებუდი მიმართულებითს
მოთხოვს შეკვეცილი ომნიშით, დავანტულია - ღ - ნიშანი მი-
მართულებითისა; ამის გამო აჩნაქუშმად ბოლბმოვნიან ხა-
ხებებთან ისეთქობაბჭიღება ჩიება, თოთქოს ეს თანდებუდი
შინდაშიჩნ ჟუძეს უჩვენებს.

2/ "Основные таблицы", VI; მდრ. მისიყე "შვედი ხა-
ლთვიანქვილ ქანთქელის გრამატიკა", § 125, 133.

1/ მოხსენებად იყო ნაკითხული ხაქ. მუყნ. აკადრების აკადრ. ნ.
მანის ხაბერლობის ენის ისყ. და მავნი. კვლე. ინსტიტუტიში.

ჩუქის ოთხთავში -მდე|| მდის| თანდებულობს ხანებს ანა
ქვს ჩვეულებრივ მოკვეყნილი ბრუნვის ნიშანი.

მაგალითად:

"ვ^ე მინათვადმდე მათა იმთა იგი მღვდამიღ სურისაჲან მისა"
|მათე 1, 18|;

"და იყო მუნ ვ^ე აღსურვადმდე პენოღეს|მათე 2, 14|;

"მუნ დადგვირით ვ^ე გამოსვლადმდე"|მათე 10, 11|;

~~"მუნ დადგვირით ვ^ე გამოსვლადმდე"|მათე 10, 11|;~~

"ვ^ე ქათმისა მყოფე მობადმდე ხმების უნაჩემ მ^ე"
|მათე 14, 30|;

"ვ^ე სიხლადმდე საქანილსა ძისა ბანიქისა"|ლუკა 11, 51|
და სხვა.

g) -მიგი თანდებულები უჩვენებს მოქმედების სანების. ის
მის ურთივს დაწყებით ბრუნვას, ან ბუღს-ნათესაობით.

ავად. ნ. მანი - მიგი რთუ მენაშავად მიაჩნია და დამ-
ლილი აქვს ახე: მი-გი [-გი] [← ღვი/იგი] | * მიგი |¹

სურსან საბა მბეღილანს ვანმარცხებულო აქვს: "მიგი
მისგან, გინა მის მაგიგი, გინა იქიღამ".²

-მიგი თანდებულის ხმაგების ნიშნებია:

ა/დაწყებით ბრუნვამი დასმულ სახელთან:

"უენვის ჯდენიფებოდა ნახსურვალ მიგი ვითი"|მათე 8, 28|

"ანიყალა რადრა ვინ მიგი ღლით ვანქოხვად მისა"|მათე 22,
46|;

1) ავად. ნ. მანი "Граммати́ка дре́внелит. груз. язны́ка" § 79;

მისივე "Основни́е табли́цы", VI.

2. "ქართული ეტიმოლოგია", თბილისი, 1928 წ. გვ. 212.

1) მომართ თანდებური მოთხოვნა რნ ბრუნვას: ნათესაობით-
ხა და მომართულებით.

-მომართ თანდებური მემდევნი პერიოდის ძველებში მუ-
კვეყნილი ხახით/-მო/გვხველება მომართულებით ბრუნვაში დას-
მურ ხაბვლთან.

ნათესაობით ბრუნვაში დასმურ ხაბვლებთან მისი ხმარე-
ბის ნიმუშებია:

"ილყუე მამისა მუნისა მომართ ჟანრდარ" | მათე 6, 6/;

"ჩ იყოს აღბრუნებაჲ თქმელთა მათ შინა მომართ უღლისა
შიგრნ" | ლუკა 1, 45/;

"და იყო იგი უდაბნოსა, ვუ გამოცხადებადმდე მისა იქლისა
მომართ" | ლუკა 1, 80/.

"იწყოს სიწყუად იქ ურისა მომართ" | ლუკა 7, 24/;

"აღიბურნა თუბრნი შიხნი მწყაა მომართ" | ლუკა 6, 20/ და
სხვა.

-მომართ თანდებურის ხმარება მომართულებით ბრუნვაში
დასმურ ხაბვლთან:

"სხუანი ყნი დაბრკოდენ მუნდა მომართ" | მათე 26, 23/;

"მამათ, უყოდე ყად მომართ" | ლუკა 15, 18; 15, 21/;

"და მოყლის მათ სიწყუად იგი დათხური მათდა მომართ"
| მარკ. 4, 15/ და სხვა.

მაგ მკვლევარს ამ თანდებურის ხაბვნი მომართულებითი
ბრუნვის ენოლოგიური ნაწილადი მკონია. აკად. ნ. შარხ აღნი-
შნული აქვს: "С появлением энклитической частицы ში
в თუ/его сторону при н. падеже, напр. კაყადმნი и человеку
окончание не меняется". 1/

მთავის ანგონი - მის | ← მიმართ | კი ან ანის თანდებური,
 ანამდე - დემ | ღ. რუბინიშვილი - "ქართული გრამატიკა", 39-
 უნივერსიტეტი, 1928 წ. გვ. XXVI II; მ. ჯანაშიანი - "ქართული გრამატიკა" გვ. 128; ხორ. ბუხეძე - "ქართული გრამატიკა",
 გვ. 49; ჩუღუნიძე - "Грамматика грузинского языка" Москва-
 Ленинград, 1940 г. стр. 255/.

ახლანდელი შეფასება გამოწვეულია ამ თანდებულის თავისუფ-
 ბუნებით. იგი - მის | ← მიმართ | თანდებური, ჩვეულებრივ მოთ-
 თხოვს ნაწინათგანთარ მიმართულებით | მავ. კავ. - იხა - დ - მის. .
 ჩოგონი ეს სავანალო დიფერენციალია აღნიშნული.

თ. ურდანიანი აღნიშნული აქვს, რომ - "მიმართ შემოქმედ-
 ბა "დ-მის", მავ. ლუთისა მიმართ - ლუთისა - დ - მის, მფონისა - დ - მის,
 მფონისისა - დ - მის და სხვა".

ფ) მიმართ თანდებური ჩვეულებრივ პირთა ნაყვარსაბე-
დებთადა | I - II მ. | დავაუ პირებური. უპირისპირდება - მიმართ
 თანდებურს, ჩამდგნადამ მოძრაობას აღნიშნავს იქიდან აქით,
 პირველი პირისაკენ. ამიტომ იგი პირველი პირის ნაყვარ-
 სებებს კუთვნილება უყრია.

მიმართ თანდებური მოთხოვნის მიმართულებით ბრუნვას.
 თ. ურდანიანი შეფასებით აქვს აღნიშნული: "პირიდან ნაყვარ-
 სებდემი პირველისა და მეორედს პირისაში" "მიმართ" და "მთ-
 შიანთ" ნაბრუნს მეორეს ფონის მცემითობას" | "ქართული გრამატიკა",
 გვ. 152/.

1. ვ. თორნიკი, ფონეტიკური დავა პირებური ქართული ენებში,
 "ფონეტიკის მოამბე" წ. 1, გვ. 119;
 2. თ. ურდანიანი, ქართული გრამატიკა, გვ. 152.

աջըր ուղղծո:

"հն շղթուհոս հըմըա մոթահոս նը յայտա, մըսա ճղըուհոս ոցո"
|Մատը 10, 32|.

"ըա նըսյահի ահն, հո ահա ըաթհըլըղըս հըմըա մոթահոս"
|Մատը 11, 6, ըսյա 7, 23|;

"տըն ցնո ըաթհըլըղըս խահոս հըմըա մոթահոս"
|Մատը 16, 31; Յահը. 14, 27|;

"հն շղթուհոս հըմըա մոթահոս"
|ըսյա 12, 8/ըա ննջա.
չհըսոս ոսնաւըսի մոթահոս մեթըղը 1 Յոհն յըայթոհըղըն,
մըլոհըսաան մոթահոս ոնթահըննա.

l) -Յոհն տանըցըրո խաթըն թահոսըս Յոլըսիոս թհընջա-
թո. թհընջոն նոթանո խհըլըրըա Մահմըղըղընոլո, մոցալոտընո:
"մընտըսըսը ոնոթըա մոնաանա ըղընա Յոհն տըննա"
|Մատը 5, 28|;

"ըա ըանոլըսնա մոնալ ոցո մոնո մաս ըղընա Յոհն"
|Մատը 6, 13|;
"մնջաըս ահն խախըղըղըրո սատալ խախըչընա ըաթահըլընա ցա-
նա նա Յոհն"
|Մատը 13, 44|;

"ըա ոցո ըհոնա Յոհն ըղընա"
|ըսյա 5, 17|;

"չըա հալ ոնաշոտ խաթընա Յոհն"
|Մատը 9, 9|;

"ահն մը ըոնոլըա մըղընա մաս Յոհն մոն տանա"
|ոլոս. 13, 4|
ըա յ. Յ.

m) -Յոհն տանըցըրո մեթըղը Յոլըսիոս թհընջան Յոլ-
ոնոցն. մոնո զընըսոյա, յհըցընոս տանըլոթա. մոցալոտաը:
"Անաթան հըմըան մըսատան թոհոտըհա շղթուհոս"
|Մատը 15, 19|;

"Մտալըսըսըն ոցո սնըղըրոտըհա"
|ըսյա 6, 19|;

"და ვერ ეძღო მე აღბიღვად ყლითურთ" /ლუკა 19, 11/;

"მთუ ღვს მას მღვდელთმამდიტუარნი იგი და მნიგნობარნი მათუ-
ყებურისურთ" /ლუკა 19, 29/ და სხვა.

n) თ ზ ს თანდებუელი მართავს სახერს ნათესაობით ბრუნ-
ვამი და უჩუენებს დანიმხულებას, განკუთვნას. ბრუნვის ნიშანი
აქაც ხრუღადაა წარმოდგენილი. მაგალითად:

"და ვამოკითხვთ. ქუქმანიოვად ყრმისა მისთ" /მათე 2, 8/;

"ნეტარ იყუ ნენ, რადამ კმოლის და მხწყურლოის სიმარადლისა-
თ" /მათე 5, 6/;

"და შეაყენა იგი სამყრობიღვსა ურლოდალთ" /მათე 14, 3/;

"გვლითა ხარმეუნოებისათ" ვღისა ბედა" /ლუკა 24, 25/ და
სხვა.

o) ებრ თანდებუელი მოთახოვს სახერს ნათესაობით
ბრუნვამი. აქაც. ნ. მარის ამრით -ებრ-ებარ („*Ост. маѣ, ѿ*“)

თ. უმრდარნიას ხაქქოღ შიარნია -ებრის თანდებულ-
მა. იგი აღნიშნავს: "ებრ" უფრო ნაკვეთია მანარმოებელი,
უნეშთანდებუელი და ხშირად შიგმატება მხოლოდ სიყვვის
ძინის" /ქართ. გრამატიკა", გვ. 152/.

-ებრ-ის თანდებულობას აღახუერებს მის შიგრ სახერის
მარათა ვარკვეურ/ნათესაობით/ბრუნვამი.

მაგალითად:

"ხარმეუნოებისა" ებრ თქნისა გუყავნ თქნ" /მათე 9, 29/;

"ამა მ" ყვადლი უფლისა ღ მეყავნ მე სიყვს ხაქბრ შენისა
/ლუკა 1, 38/;

"იყვენეს მუნ ხარწყურნი ქვისანი მდგომარენი ექუსნი მშავ-
სად განმმედისა მისებრ ქურითალსა" /იოან. 2, 6/ და სხვა.

ნაგარკთები:

ა/ მოყვებითან:

"და მოვიდა ხაშლუანთა პურიასუვანისათა წილ იორდანება"

|მათე 19, 1; მარკ. 10, 1|;

"და მოვიდა წილ მლუახა მას" |მარკ. 5, 1|;

"ამის შემდგომად წილცა იწ წილ მლუახა მას ვალიდუაქსანს

|ლოკ. 5, 1| და სხვა.

ბ/ მოქმედებითან:

"და მიხედვედა მას ენი მნავალი... წილ იორდანით"

|მათე 4, 24| 1/ სვს.

გ/ ნათესაობითან:

"ესე ბეთაბრას იყო წილ იორდანისა" |ლოკ. 1, 28| და სხვა.

ს) წილ მოითხოვს ნათესაობით ბრუნვას:

"გახმოებს, რა თქმულ არს: თუარი თუარისა წილ და კბილი კბილისა წილ" |მათე 5, 28|;

"რწ ყრთა მოვიღეთა მადლი მადლისა წილ" |ლოკ. 1, 16| და სხვა.

ტ) წინაშე თანაბრად მოითხოვს მოყვებითა და ნათესაობით ბრუნვებს.

ა/ მოყვითა ბრუნვათან:

"აჰა ესერა, მანვადლინთ ანგვლოში იქმი წუ მენსა, რწ განმ-
მადნეს ვმანი შნი წუ პიჩისა მენსა" |მათე 11, 10|;

"განუიღებს წე მისხა ხუროთა და ძაღოთა უცოახითა" /ლუკა 1, 17/;

"განუმიზადე წე შირხა ყრხა უჩიხახა" /ლუკა 9, 31/;

"მომგუარეწით მე აქა და მოწყუდენით წე ჩემხა" /ლუკა 19, 28/;

ბ/ ნათესაობით ბრუნვახთან:

"მეყა აღუკარო იგი წე შამიხა ჩემიხა მეყათაღხა" /მათე 10, 32/;

"კმეყე შადლი წე ღრხა" /ლუკა 1, 30/;

"მოყოყანეს ყრმად იგი იღმე წარდგინებად წე უფლიხა" /ლუკა 2, 22/ და სხვა.

4) გარემე ჩვეულებრივ მოთახლეს მიყე მით ბრუნვას, შავ-ჩამი გუნუღება ნათესაობით ბრუნვაში დაბმულ საბეღებთანაჲ. შავ.

ა/ მიყე მითთან:

"და განიყვანა იგი გარემე დაბახა" /მარკ 8, 29/;

"კოყეს კოყე იგი დაბმული კანთა თანა გარემე შეხავადხა" /მარკ. 11, 4/;

"განუიღოდა გარემე ქაღაქხა" /მარკ. 11, 19/;

"ხ მარიაში დგა გარემე საჟღავხა შას" /იოან. 90, 11/.

ბ/ ნათესაობითთან:

"და განამტეს იგი გარემე ქაღაქხა მისგან" /ლუკა 4, 29/ და სხვა.

5) შემდგომად აღმარება მიყე მით და ნათესაობით ბრუნვებთან, შავდრიდაღ:

ა/ მიყე მითთან:

"ჩე იგი ჩემხა შემდგომად მოვალხ, ჩემხა უწინარეს იყო" /იოან. 1, 15/;

“ჩი რეშხა შვეშვლოშიდ მოხლვად არს” | როგ. 1, 27 | და სხვა.

ბ/ნათესაობითიანი:

“შვეშვლოშიდ მუიჩველიხა ვაშინა” | მათე 26, 73 |;

“და იყო შვეშვლოშიდ ხაშინა ღლიხა” | ლუკა 2, 46 |;

“აშინა შვეშვლოშიდ წილაღდა ი³” | როგ. 6, 1 | და სხვა.

როგორც ვხედავთ, უხატუიხ ტანღებუელი მოთახოვხ განკვეყნ ბრუნვან. ხახელობითი, მოახრობითი და წოდებითი თანღებულებს ვერი იგუებენ. მახი ბრუნვაა/მიცუმიითი, ნათესაობითი, მოქმედებითი და უთარებითი/, რომელიც თანღებულებს იგუებენ. ამათგან ყველაზე უფრო “მეღიარნი” ნათესაობითი ბრუნვა გამორჩენ.

ბრუნვათა მიხედვით თანღებულებიხ ახეთი განაწილება შეიძლება:

ხახელობითი - 0

წოდებითი - 0

მოახრობითი - 0

მიცუმიითი: # თანა, + ბედა, შინა, ქუეში, შორიხ, წილა, წინა შე, ჯარეში, შვეშვლოში.

ნათესაობითი: - ვან, ვამო, | კერძო |, თანა, ბედა, შივირ, მიმარა, -თ³ ხ, -უ ბი, წილა, წინაშე, ჯარეში შვეშვლოში.

მოქმედებითი: - ვან, ვამო, კერძო, შივირ, -უ რთ, წილა.

უთარებითი: - მიღე! | მიღიხ |, კერძო, მიმარა, მომარა.

ბ. თანღებულები - ბმარება მხამღვირელ-ხამღვირელთან

თანღებუელი შეიძლება იყოს მინაარსობელი და მოკიდებულება-ნი მთელ სიტყვათშენყობასთან. მარტუიტი ახეთ შემახვევამი უშუა-

ლოდ ერთ სიტყვას მართავს, მაგრამ მართული სიტყვის ამბხნელი სიტყვებიც იმავე ბრუნვაში დაიხშიან, რა ბრუნვაშიც თანდებულის მიერ მართული სახელი.

თანდებული შეიძლება დაერთოს სამღერულს, მსამღერებს და ნაწილაკიან სახებს.

ა/თანდებული სამღერულთან:

"მუნთქუებზე ისიძვა შის თანა ვერსა შინა თჳსსა" / მათე 5, 28 /;

"ღირება თუარსა შინა შენსა არა განიყლი" / მათე 7, 9 /;

"შონარ ჩემი დაყვმუდარს სახლსა შინა ჩემსა" / მათე 9, 29 /;

"ესე ბუნება მიშოღებავს შამიხავან ჩემიხა" / იოან. 10, 10 /;

და სხვა.

ბ/თანდებული ნათესაობითანმსამღერულთან
სამღერულთან

მსამღერელად გამოყენებული ნათესაობითანი სახელი სამღერულის შემდეგ დაიხშინ და ეთანბმება სამღერულს ბრუნვასა და ჩიყხში.

მაგრამ, თუ ⁶¹ნათესაობითანმსამღერულთან სამღერული თანდებულის მიერ ნათესაობით ბრუნვაშია მართული, მას ახლო მსამღერული ბრუნვაში არ შეუთანხმდება.

ეს წესი ირღვევა მხოლოდ მაშინ, როდესაც ⁶²ნათესაობითანი მსამღერული შინაველობით ჩიყხშია.

მაგალითები:

ა) თანდებური - ვან:

"ჩლი გამოვადეს პირისაგან ღისა" / მათე 4, 4 /;

"ამიერიითგან არღარა ვხუა წაყოფისაგან ვენაკისა" / ლუკა 22,

"და იხილა ღმერთი იგი აღებური ქანისა მისგან ხაფადეისა" -

[იოან. 20, 1 /;

"ხიხილმ აღმოტებად წუერი თუაღისაგან ძმისა შენისა"

["ძველი ქართული ენა და ლოგ-რა", გვ. 263 /,

"ანუა ვის ჯერენიფებ ის მიფაყებად მათა ჯერისაგან მამისა

ჩემისა" / იოან. 10, 29 /;

~~მან.~~ "ხამარად იანად მოვიღოთ გვჩგვნი ჯერისაგან შეუფისა

მის" / "კიმენი", 25 /;

"და განვვარდე ჭემმანიფებისაგან ხარწმუნოებისა" / "კიმ." 24, 29 / და სხვა.

მაგრამ გვაქვს:

"გარდაყვიონ ფაბრისაგან უფართა მათთაღსა" / მათე 15, 27 /;

ბ) თანდებური - თ 3 ხ:

"და მათ ეგონა, უმ მძინარებისათ 3 ხ ძიღისა" / იოან. 11, 13 /;

მღრ. "მწუხარე იყმ იგი განშორებისათ 3 ხ მოძღურისა"

["კიმ." 24, 9 /.

მაგრამ გვაქვს:

"ანუა ხარწმუნოებისათ 3 ხ კაყთაღსა ვ იყვ 3 ამას" / "კიმ." 14, 17 /.

1 / ეს საკითხი განხილული აქვს პროფ. კ. ღონღუას, შრომაში

"Об англицистическом характере грузинского склонения".

c) თანდებულნი - ებნი:

"იიყვანეს ... მხგავსად განმედიხა მისებნი ჰურიკათაღხა"
| იოვ. 2, 6 |

მდრ. "ებსნი ~~მეფე~~ იქმნა ხიფვზსაჲებნი ნიხა მის ბერიხა"
| "კომ." 25, 25 |.

"ნ" მამჩაბოს ნებოსაჲებნი ლიხა" | "კომ." 24, 26 |.

d) თანდებული მიმართ:

"ნ ანა მჩნმენა სახელიხა მიმართ ძიხა ლიხა" | იოვ. 3, 18 |
და სხვა.

მაგჩამ ნათესაობითანი მსაბღერელი სხვა ბრუნებობს თან-
დებულთან საბედთან სხედ შეთანხმებაშია.

საიღესტინაყოფ აქ ნარმოვადგენთ ისეთ შემთხვევებს, რო-
დესაც წანათესაობითანი მსაბღერელი სსაბღერელი მიყვით ან მო-
მედებით ბრუნებაშია თანდებულის მიერ მართული და მსაბღერელ-
საბღერულს შორის შეთანხმება ანაა დარღვეული. მაგალითები:

ა/ წანათესაობითანი მსაბღერელიანი საბღერელი მიყ. ბრუნებაშია
მართული:

a) თანდებული თანა:

"და თავადი დგა კიდესა თანა ფობიხა მის გენესარიოთხასა"
| ლუკა 5, 1 |;

"მთახა თანა შეჰოს ხილთასა წაჩადი ნნა ორნი მწყდენი"
| მარკ. 11, 1 |;

"მომართუ მე ესე კარხა თანა ქალაქიხასა" | "კომენი" 109, 28 |.

ბ) თანდებული შერა:

"აღადგინა იგი ხართურსა მ⁵ უაძრისასა" / მათე 4, 5 /;

"და შეუფუძრეს სახრსა მ⁵ იაკობისასა" / ლუკა 1, 33 /;

ც) თანდებული შინა:

"ჩაღსა ხელავ ნურსა თურსა შინა ძმისა შენისასა"
/ ლუკა 6, 41 / და სხვა.

ბ) წაათვლათა მთარსხა მღერელიანი ხა მღერული
მოქმედებით ბრუნვაშია შართული:

"და შეკრიბნეს ჩრეულნი მისნი... კიდიოვან ცხილათ"
/ მათე 24, 31 /;

"და იმკურნეთ... სასუფუველი დასაბამითვან სოფლისა"
/ მათე 25, 34 /;

"დასაბამითვან დაბადებისა თ მამაკაცად და დედაკაცად
შექმნნა იგინი" / მარკ. 10, 6 /;

70. "ჩ მათ შლექშლთა კაცთა ბირებთა დასაბამითვან კაცის-
შვლევლისათა ივადრეს აქმად" / "კიმენი"
99, 8 / და სხვა.

გ) თანდებული მსაბღერელთან:

"და იყვნეთ თქნ შიძულეზურ სახელისა ჩემისათ ს" / მათე
22 /;

"ჩნი მოხრულიყვნეს ყრისავან დაბნეებისა" / ლუკა 5, 17 /;

"და განვიღოდა თავადი თესურისავან ყანისა" / ლუკა 6, 1 /;

"მორიგვიან კაცმან ბორიყისავან ვურისა თვისისა გამოიღო
ბორიგვი" / ლუკა 6, 45 /;

"ეგვ ყლი დაძმინისავს სიყრმით ჩემითვან" / ლუკა 18, 21 /

ქ/თანდებულ ნანუგრიან ხაბულებთან

თანდებულ ბრუნვაში ნანუგრით განხაზღვრულ ხაბულებსაჲ
შინათჳს. ახლთ შტმთხუჯუაში იგი ან დაურთვის ნანუგრის
|ჩუველებრივ|, ან ნანუგრიან ხაბულებ|იშუკათად|.

შავალთუბი:

"განიღუშა იოხუბ ძიღისა მისვან" |შათე 1, 14|;

"შეესხუდად ვანმდნა იგი უთარუხუბისა მისვან" |შათე 8,
3|;

"გამოიკითხეთ ქუშმარივად ყრმისა მისუზს" |შათე 7, 8|;

"ლაღადყო იჴ უბანისა მას შინა" |იოგ. 7, 28|.

"ი- იყვნიე ამიერიოვან ხაბებსა შინა ურთხა" |ლუკა 12, 52|;

"და გული უფროდ განძღუბად ნამიქვეისაგან ვარდამოყვნიე-
ბურსა უბბრისაგან შის" |ლუკა 16, 21|

და სხვა.

ა ბ კ ვ ნ ა

1. ხრუჭის თახავეი ნარმოადგენს 936 წლის ხდნაწერს.
იგი დაწერილია გაბრიელის მიერ გრიგოლის ინიკიაფრიკითა და
და გაბრიელისა და გეორგიის დახმარებით.

2. შინაგა-შეთანხმების საკითხების განკვეთისას ვა-
მოუცუვართ სიფყვათა ურთოვნილობიდან. სიფყვათა ურთოვნი-
ბა ვამოიხატება ხათანადო ფონმადურნი ვლემენუებით-ღუმოკ-
დებულების აღმნიშვნელი აფიქსებით.

სიფყვათა ახლთ შენწყობას სწავლობს სინტაქსი;

"იგი... უფიშოლოგის ვლემენუების ვაენაიანების ფონმა"
|ღენინი|.

3. სიფყვათშენწყობის საკითხების განკვეთისას აჩი-
ვენ შეთანხმებას, შინაგადას და შინაგადას.

დღე ძველდობი/ "პაემეფი ტუქსუბი", "იოხეპ ანიშათი",
"კომენი", "ქრუქის ოთხთავი" და ხხვა/ და ხხვა.

1. თანდებელი შეიძლება მოითხოვდეს ერთზე მეტ ბრუნ-
ვასუ. მაგ. მოგი თანდებელი ხახელს შართავს ონი/თანა, ბედა,
კამო და ხხვა/ და მოგი ხამ/ კურძო, შიკაღ და ხხვა/ ბრუნ-
ვამი. ახეთი შემთხვევისას თანდებელითს ყუნქყოა ხხვადა-
ხხვანაიკია.

10. თანდებელი ნათესაობითანშხამჭრეღიდან ხახელთან
დასთვისას არღვევს შეთანხმებას. ეს ხედა შაშინ, როღესაც
ნათესაობითანშხამჭრეღიდან ხახელი ნათესაობით ბრუნვამი
შანდებულებით/ -გან, -თ³ს, -ებნი, -შიმართ და ხხვა/ მიღნი მი-
შართელი.

ლიტერატურა 11

1. ანტონ 1, ქანავრი ლინდამაყრა, ვაჭარია, 1885 წ.
2. აბუჯგოლიანი, ვ. *Грамматика русского языка*, 1938 წ.
3. ბაქრაძე, გ. - იხილეთ ბაქრაძე, 1889 წ.
4. Бахрадзе, А. Кавказ в древних памятниках христианства.
5. ლებრევა, ვ. - მონათესაობის საფუძვლებზე და მონათესაობის საფუძვლის უსაბუხრობის საფუძვლის ძვ. ქანავრის, "ქვემოთის მთაშებე", V-VI, გვ. 339-397.
6. Дондуа, К. - Категория инклюзива-эксклюзива в сванском и ее следы в древнегрузинском, *зб.* "Памяти акад. Н. Я. Марра".
7. " " - О двух суффиксах множественности в грузинском, "Яз. и М." 1.
8. " " - Об агглютинативном характере грузинского языка "Докл. АН СССР" № 4, 1931.
9. " " - Феминизирующий гласный в грузинском, "Язык и Матл." II-IV.
10. თაყაიანი, ვ. - ხვანური ენა, 1991 წ.
11. " " - ხილვაქური ანალიზის უსაბუხრობის შესახებ ქანავრის, "ჩვენი მუხლი" № 1, 1992/29 წ. 1.
12. " " - ნათესაობის და მოქმედების ბუნების დაბოლოება, "ახ. ხელოვნება", 1999 წ. № 7-8.
13. " " - ფონეტიკური დავის უნებელი ქანავრის ენებში, "ქვემოთის მთაშებე", გვ. 1.
14. იხილეთ, ვ. - ქანავრი ლიტ. იხილეთ მთავრე მონათესაობა, "მონათესაობა", 1999 წ. № 4.

1/ლიტერატურა დადაგებულია ავტორთა გვანების მიხედვით.
მიუთითებს მხოლოდ ძირითად ნუმიერებს.

35. Թանձե, Վ.Յ. - Դահալը թմնոն հայկցո, "Կտրոնոն շն-ոն
 ծոսմնց", ց. 41.
36. -"- - Եթըալը կընախնո, "հոլոն", 1925 Ե.
37. -"- - Դահալը նըլապոնոցն, "ժ. Դահա. շն ը ը ց."
38. -"- - Նահախըսոն թմնոն Դահալըն, "Կտր. շն. ծոսմ-
 նց", ց. 1.
39. -"- - Եթըալըն Դահալը ցըլնցնոն զմոնցնոն
 ճոսո, "Կտր. շն. ծոսմնց", ց. 11.
40. -"- - Ժայնցո ցըլնցնո ը թոսո՝ թնոնցըլոն Դահ-
 ալը շնոն ոնցոնոնալոն, "Կտր. շն. ծոսմնց"
 ց. 111.
41. -"- - Նասոցնո թնոնց թոնոն լոնցըլըն Դահալը-
 նոն չթոնոնոն չթոնոնոն լոն, "Կտրոնոն
 շն-ոն ծոսմնց", ց. 11.
42. Шанидзе, А.Д. - Переживания ханматных форм в грузинских
 рунициях, "ԵՆԻՅ թըն. Վյալընոն հայ. Կտրոնոն ծոսմնց"
 ց. 1, № 2.
43. Թահալընոց, Կ. - "Յոս" թանըլըլը Դահալը ծո, "Կտր. շն-ոն
 "Յոսնոցնո" 7.
44. Schuchardt, H. *Über das Georgische*, Wien, 1895
45. Բոլոմոնց, Վ.Յ., Դահալը լոնոնոնոն Դահալըն
 ծո, 1928 Ե.
46. -"- - Կո լոնոնցըլըլըն լոնոնոնոն Դահալը շնոն
 լոնոնցըլըլըն/ցըն. "Կոնոն Կտրոնոն" 1928 Ե.
 № 4, 9-10, 11-12; "Եթը. լոնոնցըլըլըն",
 1930 Ե. № 5, 7-8/1.

62. ხუნდაძე, სიღ. - ქართული გრამატიკა, 1947 წ.
63. -"- - ქართული მართლწერილობა და სწორების ძი-
რითადი საფუძვლები, 1927 წ.
64. ჯავახიშვილი, ივ. - ქართული დამწერლობათმცოდნეობა ანუ
შარდვოგრაფია, 1926 წ.
65. -"- - ქართული და კავკასიური ენების ბუნე-
ბა და წარმოშობა, 1927 წ.
66. -"- - ახლად აღმოჩენილი უძველესი ქართული
ხელნაწერები და შათი მნიშვნელობა
ინტონიისათვის "ფფ. უნ. შოამბე", ტ. 11.
67. ჯანაშვილი, შა. - ქართველთა შიგთიანე, "შოამბე", 1903 წ.
II 3.
68. -"- - ქართული გრამატიკა, 1906 წ.

Գրքնեցքն:

1. չհրդիւն տոնաշար, Եւթ. ժրծ. 11. ք. Երևան. X 1660.
2. „*Армянское евангелие*“ - *Материалы по арх. Кавказа, вып. XIV, 1916 г.*
3. „յոնցեո“ - ժահտլւո յազուգհազոյրո ժրջլւոն, Եան. 1, Յհո յ. յրրրրրոնոն հրջ. 1918 Ե.
4. յալմլւո Գրքնեցքն - Յամուլ. Յհր. յ. յանոնոն Յոյր. /Գր. յ. Յոսոմմ՛, Գ. 111/.
5. Յանլւրոմալ Յրմոնոյոնո, ո. յնլրոնոն Յամուլմա, Գո. 199
6. „յնոն Յամլւա“ - Յհր. յ. յրրրրոնոն - յրհոնլւրո Գրուր հո յհա. յոյրհալւրհա, Եալւ. 1, յնոնոն, 1936 Ե.
7. „ոտնլւն յհոմաոյրո“, - յլար. Ե. Յահոն - *Тексты и разыскания*, II, 1900 Ե.
8. Եոնհմն՛ յարյլւոնոն-ոլ. յնլրոնոն Յամուլ. 1997 Ե.

ს ა რ რ ე ვ ი

I. შესავალი

ძირითადი ცნობები ჯიუჯის ოთხთავზე . . .	1
სიფყვათმენყობის სფრუქტურის ანალიზი . . .	10

II. მხამღერე-ხამღერელის ურ-იერობა

შეთანხმება ბრუნვაზე და რიყებში	15
ხახელის მიერ ხახელის მარჯვა ბრუნვაში . . .	28

III. მშენისა და ხახელები მენყობა

ხუბიქციის მიერ მშენის მენყობა რიყებში . . .	30
ხახელობითი დასმული ობიექციის მიერ მშენის . . .	
მენყობა რიყებში	35
პირველი ობიექტური პირი და რიყები	38
მეორე ობიექტური პირი და რიყები	43
მესამე ობიექტური პირი და რიყები	45
მშენის მენყობა ხახელებთან	46
საკუთარი ხახელი ხუბიქციაზე	58
შენაყვლება	60
ხანყისთან დამაყვების ხმარება	62
ბრუნვა წინადადებათ ვანხამღერელი ხახელითა . . .	64

IV. თანდებულის მიერ ხახელის მარჯვა ბრუნვაში

თანდებულები და მათი ფუნქცია	66
თანდებულის ხმარება მხამღერე-ხამღერელთან . . .	87
დასკვნა	92
ლიტერატურა	95